

Cezary Dzierzbicki

Uniwersytet Warszawski

ORCID: 0000-0001-9604-6537

SPÓR POMIĘDZY E-SĄDEM A SĄDEM WŁAŚCIWOŚCI OGÓLNEJ O PRZEPISY KODEKSU POSTĘPOWANIA CYWILNEGO PRZED NOWELIZACJĄ CZY PO NOWELIZACJI

Wprowadzenie

Artykuł poświęcony jest teoretycznemu, ale także praktycznemu sporowi, jaki pojawia się pomiędzy VI Wydziałem Cywilnym Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie¹ a sądem właściwości ogólnej w zakresie stosowania przepisów o elektronicznym postępowaniu upominawczym przed czy po nowelizacji, która weszła w życie na mocy ustawy z dnia 4 lipca 2019 r.² Dotyczy on następujących unormowań zawartych w art. 505³³ Kodeksu postępowania cywilnego³, art. 505³⁴ k.p.c., art. 505³⁶ k.p.c., art. 505³⁷ k.p.c., art. 9 ust. 2 z.k.p.c., art. 11 ust. 1 pkt 3 z.k.p.c., art. 12 pkt 3 z.k.p.c. w zw. z art. 17 pkt 3 z.k.p.c. i aktualizuje się w przypadku, gdy pozew w elektronicznym postępowaniu upominawczym został złożony w okresie wyznaczonym pomiędzy 7 listopada 2019 r. (data wejścia w życie: z.k.p.c.) a 7 lutego 2020 r. (data wejścia w życie nowych przepisów o elektronicznym postępowaniu upominawczym na podstawie z.k.p.c.). Spór powstaje w szczególności pomiędzy e-Sądem a sądami warszawskimi, a główny problem związany ze stosowaniem przepisów dotychczasowych czy zmienionych na podstawie z.k.p.c. o elektronicznym postępowaniu upominawczym wywołuje rozbieżność w wykładni. Skutkiem tego jest powstawanie dalszych zagadnień wymagających analizy, a wzajemnie ze sobą powiązanych. Konflikt dotyczy także przepisów określających koszty postę-

¹ Dalej: e-Sąd.

² Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469 ze zm.), dalej: z.k.p.c.

³ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 2021, poz. 1805 ze zm.), dalej: k.p.c.

powania toczącego się w sądzie właściwości ogólnej na skutek przekazania przez e-Sąd w zakresie wskazania, czy stosujemy je w brzmieniu dotychczasowym, czy określonym wymienioną ustawą nowelizującą. Wiąże się on także z koniecznością ponownego wytoczenia powództwa w drugim przypadku.

Elektroniczne postępowanie upominawcze przed nowelizacją

Elektroniczne postępowanie upominawcze przed nowelizacją toczyło się na podstawie przepisów w innym brzmieniu niż obecnie po wejściu w życie nowelizacji. Zgodnie z ówczesnym art. 505³³ § 1 k.p.c. w przypadku braku podstaw do wydania nakazu zapłaty sąd przekazywał sprawę do sądu według właściwości ogólnej. Zgodnie § 2 tego przepisu postanowienie o przekazaniu sprawy doręczane było tylko powodowi. Na podstawie art. 505³³ § 3 k.p.c. przepis art. 505³³ § 1 k.p.c. nie był stosowany, jeżeli powód wraz z pozwem złożył wniosek o umorzenie postępowania w przypadku braku podstaw do wydania nakazu zapłaty. W takiej sytuacji sąd umarzał postępowanie, orzekając o kosztach jak przy cofnięciu pozwu. Artykuł 505³⁶ k.p.c. stanowił natomiast: „W razie prawidłowego wniesienia sprzeciwu nakaz zapłaty traci moc w całości, a sąd przekazuje sprawę do sądu według właściwości ogólnej. W takim przypadku nie pobiera się opłaty uzupełniającej od pozwu”. Zgodnie z art. 505³⁷ § 1 k.p.c. po przekazaniu sprawy do sądu według właściwości ogólnej przewodniczący wzywa powoda wyłącznie do wykazania umocowania, o ile stwierdzenie umocowania przez sąd nie jest możliwe na podstawie wykazu lub innego rejestru, do którego sąd ma dostęp drogą elektroniczną, lub do przedłożenia pełnomocnictwa, a po przekazaniu sprawy na podstawie art. 505³³ § 1 k.p.c. lub art. 505³⁴ § 1 k.p.c. przewodniczący wzywa powoda również do uiszczenia opłaty uzupełniającej od pozwu – w terminie 2-tygodniowym od dnia doręczenia wezwania pod rygorem umorzenia postępowania. W razie nieusunięcia powyższych braków pozwu sąd umarza postępowanie. Z kolei zgodnie z § 2 tego przepisu w przypadku wniesienia sprzeciwu przez przedstawiciela ustawowego, organ albo osobę wymienioną w art. 67 k.p.c. (zdolność procesowa osób prawnych, innych jednostek oraz Skarbu Państwa) lub pełnomocnika przewodniczący wzywa pozwanego wyłącznie do wykazania umocowania, o ile stwierdzenie umocowania przez sąd nie jest możliwe na podstawie wykazu lub innego rejestru, do którego sąd ma dostęp drogą elektroniczną, lub przedłożenia pełnomocnictwa – w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia wezwania. Nieusunięcie powyższych braków nie uzasadnia odrzucenia sprzeciwu.

Geneza sporu – nowelizacja i przepisy intertemporalne

Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. wprowadziła przepisy intertemporalne, które decydują, czy stosować przepisy dotychczasowe, czy nowe. Problem jednak z tym, że nie są one precyzyjne w stosunku do postępowań wszczętych 7 listopada

2019 r., a przed 7 lutego 2020 r. Z tego powodu pojawia się spór między e-Sądem a sądem właściwości ogólnej.

Zgodnie z art. 9 ust. 2 z.k.p.c. do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie tej ustawy stosuje się przepisy ustaw zmienianych w art. 1 (dotyczy k.p.c.) i art. 5 (ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym⁴, nie dotyczy sporu) w brzmieniu nadanym tą ustawą. Na podstawie zaś art. 11 ust. 1 pkt 3 z.k.p.c. sprawy wszczęte przed dniem wejścia w życie tej ustawy rozpoznawane w elektronicznym postępowaniu upominawczym do czasu zakończenia postępowania w danej instancji podlegają rozpoznaniu zgodnie z przepisami w brzmieniu dotychczasowym. Z kolei zgodnie z art. 17 pkt 3 z.k.p.c. ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 1 pkt 198–202 z.k.p.c. (dotyczą elektronicznego postępowania upominawczego), które wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Zdaniem e-Sądu⁵ nie mają zastosowania przepisy art. 505³³ k.p.c. lub art. 505³⁶ k.p.c. obowiązujące po wejściu w życie z.k.p.c. Brak jest powodów, by stosować art. 505³⁷ § 1 k.p.c. po wejściu w życie z.k.p.c., gdyż powództwo w elektronicznym postępowaniu upominawczym nie zostało wniesione po 6 lutego 2020 r. Zatem nie można umorzyć postępowania z powołaniem się na ten przepis, gdyż ten przepis nie ma zastosowania ze względu na obowiązujące przepisy intertemporalne ustawy zmieniającej, a mianowicie art. 11 ust. 1 pkt 3 z.k.p.c. w zw. z art. 17 pkt 3 z.k.p.c. Zgodnie z treścią przepisu art. 505³⁷ § 1 k.p.c. w brzmieniu nadanym z.k.p.c. w przypadku umorzenia postępowania każda ze stron ponosi koszty procesu związane ze swym udziałem w sprawie. W sprawach wszczętych od 7 listopada 2019 r. do 6 lutego 2020 r. e-Sąd nie wydaje postanowień o umorzeniu elektronicznego postępowania upominawczego.

Zdaniem e-Sądu nieuprawniona jest wykładnia art. 9 ust. 2 z.k.p.c., art. 11 ust. 1 pkt 3 z.k.p.c. w zw. z art. 17 pkt 3 z.k.p.c., że do sprawy wszczętej od 7 listopada 2019 r. do 6 lutego 2020 r. należy stosować przepisy k.p.c. w brzmieniu po nowelizacji, gdyż należy stosować tę ustawę w brzmieniu dotychczasowym. Zgodnie z art. 17 pkt 3 z.k.p.c. przepisy regulujące elektroniczne postępowanie upominawcze wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, czyli od 7 lutego 2020 r. Jeżeli po 6 listopada 2019 r. nie obowiązują jeszcze nowe przepisy o elektronicznym postępowaniu upominawczym, bezprzedmiotowe byłoby regulowanie kwestii intertemporalnych w sposób, w jaki czyni to art. 11 ust. 1

⁴ Ustawa z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (Dz.U. 2020, poz. 446).

⁵ Np. postanowienia SR Lublin-Zachód w Lublinie o umorzeniu postępowania wydane na podstawie art. 505³³ k.p.c. z dnia: 23 stycznia 2020 r., sygn. VI Nc-e 2526365/19, niepubl.; 24 stycznia 2020 r., sygn. VI Nc-e 2526416/19, niepubl.; 9 marca 2020 r., sygn. VI Nc-e 2533678/19, niepubl.; lub na podstawie art. 505³⁶ k.p.c. z dnia: 28 lutego 2020 r., sygn. VI Nc-e 2525015/19, niepubl.; 29 maja 2020 r., sygn. VI Nc-e 2533687/19, niepubl.; 29 maja 2020 r., sygn. VI Nc-e 2533722/19, niepubl.

pkt 3 z.k.p.c. W okresie od 7 listopada 2019 r. do 6 lutego 2020 r. nie występuje jeszcze kolizja, która wymagałaby rozstrzygnięcia w drodze skorzystania z przepisów intertemporalnych. Ze względów funkcjonalnych należy zatem przyjąć, że na gruncie art. 11 ust. 1 pkt 3 z.k.p.c. dniem wejścia w życie ustawy jest data wejścia w życie nowych przepisów o elektronicznym postępowaniu upominawczym, czyli 7 lutego 2020 r., a nie formalna data wejścia w życie art. 11 z.k.p.c. (7 listopada 2019 r.).

Z taką wykładnią tego przepisu koresponduje także rozwiązanie przyjęte w art. 12 z.k.p.c., który w okresie od 7 listopada 2019 r. do 6 lutego 2020 r. daje podstawę stosowania w elektronicznym postępowaniu upominawczym przepisów dotychczasowych, które w zmienionym formacie obowiązują dopiero od 7 lutego 2020 r., a przepisy mające w nim zastosowanie – od 7 listopada 2019 r. W ciągu 3 miesięcy przypadających po 6 listopada 2019 r. zostanie zatem zrealizowana zasada z art. 12 z.k.p.c., zaś od 7 lutego 2020 r. stosowana będzie reguła wyrażona w art. 11 ust. 1 pkt 3 z.k.p.c.⁶

Oznacza to, że nie tylko sprawy wszczęte w elektronicznym postępowaniu upominawczym przed wejściem w życie nowelizacji z 4 lipca 2019 r., lecz również wszystkie takie sprawy wszczęte w okresie 3 miesięcy po dniu jej wejścia w życie powinny się toczyć zgodnie z przepisami w dotychczasowym brzmieniu. Po upływie tego 3-miesięcznego okresu nie tylko do spraw wszczętych przed dniem wejścia w życie nowelizacji, lecz także wszczętych w okresie od 7 listopada 2019 r. do 6 lutego 2020 r., a zatem w sprawach wszczętych od 7 listopada 2019 r. do 6 lutego 2020 r., znajdzie zastosowanie zasada instancyjności wyrażona w art. 11 ust. 1 pkt 3 z.k.p.c.

W doktrynie prawa został wyrażony pogląd odróżniający wejście w życie aktu prawnego od uzyskania mocy obowiązującej przez normę prawną⁷. Sposób, w jaki prawodawca określa początek *obowiązywania* stanowionych przez siebie aktów prawnych, odgrywa ważną rolę w procesach przepływu informacji o prawie. Między innymi znacząco wpływa na funkcjonowanie systemów informacji o prawie⁸. W teorii tworzenia prawa podkreśla się, że tekst aktu normatywnego powinien być tak zredagowany, by jego adresat był w stanie

⁶ M. Dziurda, M. Sieńko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. II, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020, s. 1895.

⁷ P. Grabowski, M. Hermann, *O normatywnym charakterze przepisów o wejściu w życie*, „Państwo i Prawo” 2006, z. 9, s. 71.

⁸ G. Wierczyński, *Problemy z ustalaniem obowiązującego stanu prawnego na podstawie wybranych systemów informacji prawnej w Polsce* [w:] *Informacja prawna a prawa obywatela. Konferencja z okazji XXXV-lecia informatyki prawniczej w Polsce i XV-lecia Systemu Informacji Prawnej LEX, Gdańsk, 19–20 czerwca 2006 r.*, red. K. Grajewski, J. Warylewski, Gdańsk 2006, s. 219.

go zrozumieć⁹. Ze względu na postulaty komunikatywności i jednolitości terminologicznej języka prawnego prawodawca powinien traktować zwroty *wejście w życie aktu normatywnego*, *uzyskanie mocy obowiązującej przez normy prawne zawarte w akcie normatywnym*, *początek obowiązywania* i *początek nakazu stosowania* jako określenia oznaczające ten sam moment. W takim ujęciu wejście w życie przepisów prawnych oznacza nadanie mocy obowiązującej normom prawnym zawartym w tych przepisach, a to z kolei oznacza, że od momentu wejścia w życie wszyscy, których dotyczą normy prawne zawarte w danym akcie prawnym, mają obowiązek zachowywać się zgodnie z tymi normami. Jednocześnie ze względu na zasadę jednolitości terminologicznej prawodawca powinien stosować tylko jeden z tych zwrotów w tekstach aktów prawnych. Z uwagi na fakt, że *wejście w życie* jest zwrotem najwłaściwszym dla przepisów prawnych, on właśnie powinien być wyłącznie używany przez prawodawcę w omawianym tu znaczeniu¹⁰.

Analizując podobną sytuację, Trybunał Konstytucyjny orzekł, że wejście w życie może być rozumiane jedynie jako nadanie mocy obowiązującej określonemu aktowi (przepisowi) normatywnemu, a przy dwu wykluczających się normach prawnych należy dać prymat normie, która jest zgodna z ustrojową aksjologią (zasadami państwa prawnego) i założeniem o racjonalności ustawodawcy. Podkreślił przy tym, że powtarzalności takiej wadliwej techniki legislacyjnej nie można pozostawić bez krytycznej wzmianki¹¹. Stanowisko to podzielił Sąd Najwyższy, który stwierdził, że „wejście w życie i uzyskanie mocy przez ustawę są (...) zdarzeniami tożsamymi, polegającymi na rozpoczęciu od ich spełnienia się, prawnego kwalifikowania stosunków społecznych przez przepisy, które «weszły w życie» lub «uzyskały moc». Ustawa nie może bowiem wejść w życie bez uzyskania przez nią mocy obowiązującej i odwrotnie – uzyskanie mocy obowiązującej oznacza wejście ustawy w życie”¹². *Wejście w życie* aktu normatywnego oznacza moment, od którego adresaci norm prawnych zawartych w danym akcie normatywnym mają obowiązek przestrzegać tych norm, a organy stosujące prawo – stosować je. Nakaz stosowania danego aktu do stanów faktycznych, mających miejsce od dnia wejścia w życie tego aktu do dnia utraty mocy obowiązującej przez ten akt, wynika z przepisów określających

⁹ J. Wróblewski, *Zasady tworzenia prawa*, Warszawa 1989, s. 137.

¹⁰ G. Wierczyński, „Obowiązywanie” a „wejście w życie” – uwagi polemiczne, „Państwo i Prawo” 2007, z. 2, s. 112; *idem*, *Redagowanie i ogłaszanie aktów normatywnych. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 320–322; J. Wróblewski, *Obowiązywanie systemowe i granice dogmatycznego podejścia do systemu prawa*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 1986, nr 36, s. 27; J. Wróblewski, *Zasady tworzenia...*, s. 116; M.M. Dębska [w:] *Zasady techniki prawodawczej. Komentarz*, Warszawa 2013, komentarz do Załącznika § 43 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”, Lex.

¹¹ Orzeczenie TK z dnia 24 października 1995 r., sygn. K 14/95, OTK 1995, nr 2, poz. 12.

¹² Uchwała SN z dnia 24 maja 1996 r., sygn. I PZP 12/96, OSNP 1997, nr 1, poz. 8.

jego obowiązywanie. Trybunał Konstytucyjny uznał, że w takich przypadkach zwroty *ustawa (przepis) wchodzi w życie z dniem...* i *ustawę (przepis) stosuje się od dnia...* są synonimami¹³.

Zgodnie z rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”¹⁴ każdy akt normatywny powinien mieć przepis określający jego datę wejścia w życie. Wynika to *expressis verbis* z § 43 r.z.t.p., który stanowi, iż w ustawie zamieszcza się przepis określający termin jej wejścia w życie, chyba że termin ten określają odrębne przepisy ustawy wprowadzającej. Stanowisko sądów właściwości ogólnej, że cała ustawa zmieniająca z dnia 4 lipca 2019 r. weszła w życie z 7 listopada 2019 r., może wynikać zaś z § 44 ust. 1 r.z.t.p. Przepis ten stanowi, iż ustawa powinna wchodzić w życie w całości w jednym terminie. W dalszych ustępach tego przepisu ustawodawca jednak przewidział wyjątki od tej zasady, wskazując w ust. 2, iż odstępstwo od zasady, o której mowa w ust. 1, może nastąpić wyjątkowo w przypadku, gdy zróżnicowanie terminów wejścia w życie poszczególnych przepisów ustawy jest niezbędne do zrealizowania celu ustawy oraz nie narusza jej spójności. Z kolei § 44 ust. 3 r.z.t.p. brzmi: jeżeli zróżnicowanie terminów wejścia w życie poszczególnych przepisów ustawy mogłoby naruszać jej spójność lub zmniejszać jej komunikatywność, a dana instytucja prawna ma mieć zastosowanie do zdarzeń lub stanów rzeczy zaistniałych lub powstałych od określonego dnia, wyraża się to w odrębnym przepisie jednoznacznie określającym tę instytucję oraz te zdarzenia lub stany rzeczy.

Przestrzeganie zasady wyrażonej w § 44 ust. 1 r.z.t.p. jest szczególnie doniosłe w związku ze zjawiskiem określanym jako rozproszenie norm w przepisach prawnych. Z początkiem dnia, który jest wyznaczony na datę wejścia w życie, wszyscy, których dany akt normatywny dotyczy, mają obowiązek zachowywać się zgodnie z zawartymi w nim normami. Normy te dekoduje się z przepisów prawnych zawartych w danym akcie. Jedna norma prawna może być wyrażona w kilku przepisach, a w jednym przepisie mogą znajdować się elementy kilku norm. Sprawia to, że akt normatywny tworzy pewną całość. Dlatego też powinien wchodzić w życie w jednym terminie, nie powinno się różnicować terminów wejścia w życie poszczególnych przepisów tego aktu.

Z powyższych względów zróżnicowanie terminów wejścia w życie poszczególnych przepisów ustawy musi być traktowane jako wyjątek od zasady. Jest dopuszczalne pod dwoma warunkami:

- gdy jest niezbędne do zrealizowania celu ustawy,
- nie narusza jej spójności.

¹³ Wyrok TK z dnia 2 lipca 2007 r., sygn. K 41/05, OTK-A 2007, nr 7, poz. 72.

¹⁴ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz.U. 2016, poz. 283), dalej: r.z.t.p.

Niezbędność zróżnicowania terminów wejścia w życie poszczególnych przepisów ustawy musi być wykazana w uzasadnieniu projektu ustawy¹⁵. W uzasadnieniu projektu ustawy wskazano, iż „elektroniczne postępowanie upominawcze co do zasady powinno kończyć się uprawomocnieniem nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, a w wyjątkowych przypadkach, jeżeli nakazu nie da się wydać albo już wydany utraci moc wskutek uchylecia albo zaskarżenia – umorzeniem postępowania (względnie odrzuceniem pozwu). Przekazanie sprawy sądowi właściwości ogólnej winno następować tylko w zupełnie już wyjątkowym przypadku złożenia skargi o wznowienie postępowania, ponieważ rozpoznanie takiego środka prawnego mieści się już daleko poza specjalizację sądu prowadzącego elektroniczne postępowanie upominawcze”¹⁶. Odnośnie do przepisów przejściowych uznano, że „nowe regulacje dotyczące elektronicznego postępowania upominawczego wymagają dostosowania elektronicznego postępowania upominawczego obsługującego to postępowanie. Tak więc art. 1 pkt 32, 163 i 172–175 oraz art. 4 pkt 5, 8 i 32 lit. c w zakresie dotyczącym elektronicznego postępowania upominawczego, a także art. 1 pkt 186–190 będą mogły wejść w życie dopiero po sześciu miesiącach od dnia ogłoszenia (art. 9 ust. 1 pkt 3)”¹⁷.

Zachowanie spójności wchodzących w życie przepisów oznacza, że po każdej dacie wejścia w życie obowiązujące przepisy muszą tworzyć spójną, nadającą się do stosowania regulację. Dla każdej daty należy w szczególności sprawdzić przepisy odsyłające i przepisy odesłania. Jeśli zróżnicowanie terminów wejścia w życie poszczególnych przepisów ustawy narusza spójność tych przepisów, to jest to rozwiązanie sprzeczne z zasadami prawidłowej legislacji wynikającymi z zasady demokratycznego państwa prawa wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP¹⁸. Ze względu na niejasność § 44 ust. 3 r.z.t.p. postuluje się odesłanie w tym zakresie do przepisów epizodycznych. Uznać więc należy, że można także stosować § 29b r.z.t.p. Przepis epizodyczny może być umieszczony w przepisach końcowych i może określać jedynie datę końcową stosowania przepisów od daty wejścia w życie ustawy zmieniającej¹⁹. Nie zmienia to zatem faktu, iż przepisy art. 9 ust. 2 z.k.p.c., art. 11 ust. 1 pkt 3 z.k.p.c., art. 12 pkt 3 z.k.p.c. w zw. z art. 17 pkt 3 z.k.p.c. wprowadzają osobną datę wejścia w życie tj. 7 lutego 2020 r. dla przepisów mających zastosowanie w elektronicznym postępowaniu upominawczym wszczętym właśnie w tym dniu lub później.

¹⁵ G. Wierczyński, *Redagowanie i ogłaszanie...*, załącznik, s. 327; M.M. Dębska [w:] *Zasady techniki...*, komentarz do Załącznika § 44...

¹⁶ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Sejm VIII kadencji, druk nr 3137, uzasadnienie s. 118.

¹⁷ *Ibidem*, s. 213.

¹⁸ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 ze zm.).

¹⁹ G. Wierczyński, *Redagowanie i ogłaszanie...*, s. 225–227, 327–329.

Elektroniczne postępowanie upominawcze po nowelizacji

Inne zdanie w tej kwestii mają jednak często sądy właściwości ogólnej rozpoznające sprawy po przekazaniu przez e-Sąd²⁰, które nastąpiło albo z powodu braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym, albo na skutek wniesienia sprzeciwu przez pozwanego. Wyraźnie sądy właściwości ogólnej stwierdzają, że e-Sąd dokonał błędnej wykładni przepisów intertemporalnych. Ich zdaniem zasady techniki prawodawczej, doktryna i praktyka legislacyjna nie przesądzają jednoznacznie, jak powinny być formułowane przepisy przejściowe i dostosowujące, w których zawarte są odniesienia do przepisów (zmian) wchodzących w życie w terminie innym niż cała ustawa. Jednak bez wątplenia jeżeli w ustawie, w której niektóre przepisy wchodzi w życie w różnych terminach, ustawodawca posługuje się terminem *dzień wejścia w życie ustawy*, w każdym przypadku rozumie się przez to termin główny określony w przepisie o wejściu w życie całej ustawy, tj. w niniejszym sporze 7 listopada 2019 r.²¹

Zgodnie z art. 11 ust. 1 pkt 3 z.k.p.c. tylko w sprawach wszczętych przed 7 listopada 2019 r. stosuje się przepisy k.p.c. sprzed nowelizacji. *A contrario* w sprawach wniesionych po 7 listopada 2019 r. co do zasady znajdują zastosowanie nowe przepisy. Wyjątek od tej zasady wprowadzono w art. 12 z.k.p.c., w którym enumeratywnie wymieniono przepisy, które mają zastosowanie jeszcze przez 3 miesiące po dniu wejścia w życie, czyli do 7 lutego 2020 r.

Tym samym sądy właściwości ogólnej niezgadające się z e-Sądem stwierdzają, że zastosowanie takiej techniki legislacyjnej było świadomym działaniem ustawodawcy, a celem przepisu art. 12 z.k.p.c. nie było wyłączenie spraw wniesionych pomiędzy 7 listopada 2019 r. a 7 lutego 2020 r. spod działania nowych przepisów, lecz umożliwienie sądowi elektronicznemu wprowadzenie stosownych zmian. Tym samym mając na uwadze fakt, iż pozew wpłynął do sądu właściwości ogólnej po 6 listopada 2019 r., postępowanie powinno zostać umorzone w przypadku braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym albo skutecznie wniesionego sprzeciwu pozwanego od wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym nakazu zapłaty.

Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie nie umarza elektronicznego postępowania upominawczego w takich przypadkach i konsekwentnie przekazuje

²⁰ Np. postanowienia SR: dla Warszawy-Pragi Północ w Warszawie z dnia 19 maja 2020 r., sygn. II C 614/20 upr, niepubl.; dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie, z dnia 19 czerwca 2020 r., sygn. II C 1409/20 upr, niepubl.; dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 3 sierpnia 2020 r., sygn. VIII GC 2015/20, niepubl.; dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 7 września 2020 r., sygn. IX GC 2712/20, niepubl.; w Płocku z dnia 22 października 2020 r., sygn. V GC 907/20, niepubl.

²¹ W. Zając, *Formułowanie przepisów przejściowych i dostosowujących w przypadku różnicowania terminu wejścia w życie niektórych przepisów ustawy*, Warszawa 2005, <https://www.rcl.gov.pl/content/dobre-praktyki-legislacyjne> (28.04.2021).

takie sprawy sądowi właściwości ogólnej²². Jednak zdaniem sądów właściwości ogólnej należy w takiej sytuacji stwierdzić, że dalsze prowadzenie postępowania na podstawie art. 355 k.p.c. stało się zbędne. Po pierwsze, wskazują, że od 7 lutego 2020 r. nie obowiązuje już art. 505³⁷ k.p.c., a więc sąd właściwości ogólnej nie ma podstawy prawnej do wzywania powoda do uzupełnienia braków formalnych pozwu wniesionego w elektronicznym postępowaniu upominawczym, któremu już nadano bieg. Bez zaś odpisu pozwu oraz pełnomocnictwa sąd właściwości ogólnej nie jest w stanie rozpoznać sprawy. Po drugie, ich zdaniem należało przeprowadzić analogię systemową. W sytuacji, gdy obowiązujące przepisy wskazują, że po stwierdzeniu braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym postępowanie to podlega umorzeniu, nie ma żadnego racjonalnego powodu, by odmiennie traktować w tej sprawie powoda, który wniósł pozew po wejściu w życie przepisów nowelizujących k.p.c.

Warto także podkreślić, iż sądy właściwości ogólnej bardzo często powołują się na orzeczenia sądów okręgowych, którym podlegają. Ponadto powód, jeśli nawet zaskarży orzeczenie, to sprawa trafia do sądu nadrzędnego względem sądu właściwości ogólnej, a nie e-Sądu. W praktyce więc szansa uzyskania zmiany orzeczenia w wyniku wniesienia przez stronę powodową lub pozwaną zażalenia często nie jest duża. Oprócz tego sprzyja to powstawaniu regionalizmów, gdzie część sądów właściwości ogólnej sprzeciwia się wykładni przepisów intertemporalnych dokonanej przez e-Sąd, a pozostałe sądy właściwości ogólnej akceptują stanowisko e-Sądu²³. Poza tym przy przyjęciu przepisów dotychczasowych postanowienie o umorzeniu jest zaskarżalne zażaleniem na podstawie art. 394 § 1 k.p.c. w brzmieniu sprzed nowelizacji, a przy przyjęciu stosowania znowelizowanych przepisów już nie przysługuje żaden środek zaskarżenia przy przyjęciu poglądu M. Manowskiej. Umorzenie, o jakim mowa w art. 505³⁷ k.p.c. w brzmieniu po nowelizacji, nie dotyczy całego postępowania sądowego w ogólności, ale jedynie elektronicznego postępowania upominawczego. Jeśli powód wystąpi z kolejnym pozewem na podstawie § 2 tego przepisu, będzie ono niejako kontynuowane. Powoduje to, że postanowienie o umorzeniu elektronicznego postępowania upominawczego nie jest postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie i nie przysługuje na nie zażalenie, a jeśli wydał je referendarz sądowy – nie przysługuje skarga. Postanowienie to nie zamyka powodowi drogi do rozstrzygnięcia sprawy co do istoty sprawy, a pozwany nie

²² Np. postanowienia referendarza sądowego w SR Lublin-Zachód w Lublinie, VI Wydziale Cywilnym z dnia: 14 lutego 2020 r., sygn. VI Nc-e 2526385/19, niepubl.; 28 lutego 2020 r., sygn. VI Nc-e 2524940/19, niepubl.; 29 maja 2020 r., sygn. VI Nc-e 2533687/19, niepubl.; 1 kwietnia 2020 r., sygn. VI Nc-e 2524930/19, niepubl.; 29 maja 2020 r., sygn. VI Nc-e 2533722/19, niepubl.

²³ Np. wyroki SR: w Częstochowie z dnia 10 września 2020 r., sygn. XII C 820/20 upr, niepubl.; w Ciechanowie z dnia 25 listopada 2020 r., sygn. I C 570/20, niepubl.; w Wołominie, sygn. I C 1308/20, niepubl.

doznaje żadnych negatywnych konsekwencji procesowych na skutek dotychczasowego postępowania²⁴.

Przepisy po nowelizacji mają kompletnie inne brzmienie niż przepisy dotychczasowe²⁵. Zgodnie z art. 505³³ k.p.c. po nowelizacji w przypadku braku podstaw do wydania nakazu zapłaty sąd umarza postępowanie. Stosownie do art. 505³⁴ § 2 k.p.c. jeżeli po wydaniu nakazu zapłaty okaże się, że nie można go doręczyć pozwanemu w kraju, sąd z urzędu uchyla nakaz zapłaty i umarza postępowanie, chyba że powód w wyznaczonym terminie, nie dłuższym niż miesiąc, usunie przeszkodę w doręczeniu nakazu zapłaty. Wezwanie do usunięcia przeszkody nie podlega powtórzeniu. Z kolei art. 505³⁶ k.p.c. w brzmieniu znowelizowanym stanowi, iż w przypadku wniesienia sprzeciwu sąd umarza postępowanie w zakresie, w którym nakaz zapłaty utracił moc. Na podstawie art. 505³⁷ § 1 k.p.c. w przypadku umorzenia postępowania każda ze stron ponosi koszty procesu związane ze swym udziałem w sprawie. Natomiast § 2 tego przepisu stanowi, że jeżeli w terminie 3 miesięcy od dnia wydania postanowienia o umorzeniu elektronicznego postępowania upominawczego powód wnieśnie pozew przeciwko pozwanemu o to samo roszczenie w postępowaniu innym niż elektroniczne postępowanie upominawcze, skutki prawne, które ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa, następują z dniem wniesienia pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Na żądanie stron sąd, rozpoznając sprawę, uwzględni koszty poniesione przez strony w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

Spór, czy sąd właściwości ogólnej może umorzyć postępowanie za e-Sąd

Sąd Rejonowy Lublin-Zachód z siedzibą w Lublinie przekazuje sprawę do właściwości sądu ogólnego, stosując dotychczasowe przepisy, tzn. przepisy k.p.c. sprzed nowelizacji dokonanej w drodze z.k.p.c. Z drugiej strony sąd właściwości ogólnej umarza postępowanie, poprawiając niejako e-Sąd, stosując przepisy nowelizacji dokonanej w drodze z.k.p.c.

Ze względu na odwoływanie się w swojej wykładni przez sądy właściwości ogólnej do analogii stosowanej w postępowaniu cywilnym celowe jest przybliżenie tego zagadnienia. Pozwoli to na rozstrzygnięcie niniejszego sporu z e-Sądem związanego ze stosowaniem przepisów o elektronicznym postępowaniu

²⁴ M. Manowska [w:] A. Adamczuk, M. Manowska, P. Pruś, M. Radwan, M. Sieńko, E. Stefańska, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II: Art. 478–1217, Warszawa 2021, s. 350, 351.

²⁵ S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. II, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020, s. 1329–1333.

upominawczym. W paradygmacie klasycznego pozytywizmu prawniczego zakłada się, że system norm ustanowionych w przepisach prawnych jest zupełny, w związku z czym sytuacje pominięte w tych przepisach powinny być traktowane jako prawnie indyferentne²⁶. Sąd Najwyższy²⁷ stwierdził mianowicie, że aczkolwiek sąd wyrokujący może posłużyć się poczuciem sprawiedliwości jako środkiem pomocniczym przy stosowaniu prawa, a zwłaszcza przy wypełnianiu luk ustawowych, gdyż względy sprawiedliwości stanowią cel, do którego każde prawo w zasadzie dąży, jednak poczucie to nie może być przyjmowane jako jedyna i wyłączna podstawa wyrokowania, gdyż nie dałoby się to pogodzić z zasadą bezpieczeństwa prawnego polegającą na stałości i obiektywności norm porządku prawnego; toteż sądy obowiązane są sądzić przede wszystkim według praw obowiązujących i w nich znaleźć rozwiązanie wszystkich przedstawionych im sporów.

Zdaniem M. Walasika metoda analogii powinna być w związku z tym wykorzystywana przy rekonstrukcji norm prawa procesowego cywilnego jedynie jako środek o charakterze pomocniczym. Znaczenie tej metody jest jednak o wiele bardziej doniosłe, ponieważ posługiwanie się nią pozwala na podporządkowanie stosowanych norm systemowi wartości, których realizacji prawo ma w istocie służyć. Na gruncie prawa procesowego cywilnego powstaje w ten sposób możliwość zapewnienia standardu rzetelnego (sprawiedliwego) postępowania cywilnego lub uzyskania właściwej koherencji tego działu prawa z innymi gałęziami systemu, a zwłaszcza z prawem materialnym. Odbywa się to wprawdzie z uszczerbkiem dla wartości, jaką jest pewność i przewidywalność prawa, lecz należy zastrzec, że może to nastąpić wyłącznie w wyjątkowych sytuacjach, gdy istnieją podstawy do subsydiarnego uruchomienia analogii. Temu niekorzystnemu stanowi rzeczy po części mogłoby jednak zaradzić przyjęcie przez prawodawcę praktyki systematycznego weryfikowania w przepisach prawnych norm, których treść w prawie procesowym cywilnym jest ustalana za pomocą tej metody²⁸.

Biorąc powyższe pod uwagę, uzasadniony jest zarzut stawiany sądom właściwości ogólnej, iż naruszają art. 355 k.p.c. w zw. z art. 505³³ k.p.c. lub art. 505³⁶ k.p.c. poprzez błędne uznanie, że mają zastosowanie wymienione przepisy k.p.c. w brzmieniu po nowelizacji dokonanej na skutek z.k.p.c. W konsekwencji niezasadnie te instytucje wymiaru sprawiedliwości umarzają postępowania, podczas gdy należy stosować tą ustawę w brzmieniu dotychczasowym i rozpoznać sprawę merytorycznie zgodnie z art. 505³³ k.p.c. lub art. 505³⁶ k.p.c. w zw. z art. 505³⁷ § 1 k.p.c. w brzmieniu sprzed tej nowelizacji.

²⁶ J. Wróblewski, *Modele systemów norm a system prawa*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 1969, t. II, s. 45.

²⁷ Orzeczenie SN z dnia 3 listopada 1926 r., sygn. C 1404/24, OSP 1927, poz. 88, s. 98.

²⁸ M. Walasik, *Analogia w prawie procesowym cywilnym*, Warszawa 2013, s. 475–477.

Spór, czy stosować przepisy ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych sprzed nowelizacji, czy po nowelizacji

Powód w przypadku umorzenia postępowania przez sąd właściwości ogólnej będzie z reguły zaskarżał to postanowienie. W związku z wyżej wymienionym sporem pojawia się kolejny – o to, jaka jest wysokość opłaty od zażalenia na postanowienie o umorzeniu postępowania. Artykuł 13 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych²⁹ sprzed nowelizacji brzmiał następująco: opłatę stosunkową pobiera się w sprawach o prawa majątkowe; wynosi ona 5% wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia, jednak nie mniej niż 30 zł i nie więcej niż 100 000 zł. Według art. 13 ust. 1a. u.k.s.c opłata stosunkowa w sprawach o roszczenia wynikające z czynności bankowych, o których mowa w art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe³⁰, pobierana od konsumenta albo osoby fizycznej prowadzącej gospodarstwo rodzinne, wynosi 5% wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia, jednak nie mniej niż 30 zł i nie więcej niż 1000 zł. Ustęp 2 tego przepisu stanowił, że opłata stosunkowa w sprawach o prawa majątkowe dochodzone w postępowaniu grupowym wynosi 2% wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia, jednak nie mniej niż 30 zł i nie więcej niż 100 000 zł.

Po nowelizacji art. 13 u.k.s.c. otrzymał następującą treść: w sprawach o prawa majątkowe pobiera się od pisma opłatę stałą ustaloną według wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia wynoszącej:

- do 500 zł – w kwocie 30 zł,
- ponad 500 zł do 1500 zł – w kwocie 100 zł,
- ponad 1500 zł do 4000 zł – w kwocie 200 zł,
- ponad 4000 zł do 7500 zł – w kwocie 400 zł,
- ponad 7500 zł do 10 000 zł – w kwocie 500 zł,
- ponad 10 000 zł do 15 000 zł – w kwocie 750 zł,
- ponad 15 000 zł do 20 000 zł – w kwocie 1000 zł.

Z kolei ust. 2 tego przepisu brzmi: w sprawach o prawa majątkowe przy wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia ponad 20 000 zł pobiera się od pisma opłatę stosunkową wynoszącą 5% tej wartości, nie więcej jednak niż 200 000 zł. Różnica pomiędzy tymi dwiema wersjami cytowanego artykułu jest znacząca.

Oprócz opłaty od zażalenia i konieczności ewentualnego uiszczenia opłaty od ponownego pozwu w tej samej sprawie wnoszonego w innym postępowaniu niż elektroniczne postępowanie upominawcze zgodnie z art. 505³⁷ § 2 k.p.c. powstaje konieczność uiszczenia opłaty od wniosku o sporządzenie uzasadnienia i dorę-

²⁹ Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. 2022, poz. 1125 ze zm.), dalej: u.k.s.c.

³⁰ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. 2021, poz. 2439 ze zm.).

czenie orzeczenia wraz z uzasadnieniem w kwocie 100 zł w przypadku podjęcia decyzji o zaskarżeniu tego orzeczenia zażaleniem. Przy przyjęciu poglądu e-Sądu w sprawach wszczętych od 7 listopada 2019 r. do 6 lutego 2020 r. zastosowanie ma przepis art. 394 § 2 k.p.c. obowiązujący przed wejściem w życie z.k.p.c. Przepis art. 394 § 2 k.p.c. w brzmieniu dotychczasowym stanowił, że „termin do wniesienia zażalenia jest tygodniowy i liczy się od doręczenia postanowienia, a gdy strona nie zażądała w terminie przepisany doręczenia postanowienia zapadłego na rozprawie – od ogłoszenia postanowienia”. Natomiast art. 25b u.k.s.c. nie obowiązywał przed wejściem w życie z.k.p.c., a zatem nie może mieć zastosowania w takich sprawach.

W sprawach wszczętych od 7 listopada 2019 r. do 6 lutego 2020 r. brak powodów, żeby stosować art. 25b u.k.s.c. po wejściu w życie z.k.p.c. przy przyjęciu stanowiska o stosowaniu przepisów dotychczasowych. Zatem nie można pobierać opłaty od wniosku o sporządzenie uzasadnienia i doręczenie orzeczenia wraz z uzasadnieniem w wysokości 100 zł, gdyż ten przepis nie ma zastosowania ze względu na obowiązujące przepisy intertemporalne ustawy zmieniającej, a mianowicie art. 11 ust. 1 pkt 3 z.k.p.c., art. 12 pkt 3 z.k.p.c. w zw. z art. 17 pkt 3 z.k.p.c.

Nawet przy przyjęciu innej wykładni przepisów brak podstaw do obciążania powoda opłatą od wniosku o sporządzenie uzasadnienia i doręczenie orzeczenia wraz z uzasadnieniem w kwocie 100 zł, bowiem jeśli nawet dopuścić, że w okresie luki czasowej znowelizowane przepisy u.k.s.c. o ustalaniu i pobieraniu opłat mogły znaleźć zastosowanie także w elektronicznym postępowaniu upominawczym, to od 7 listopada 2019 r. przepisy te należy stosować z uwzględnieniem art. 12 z.k.p.c., co oznacza, że na 3 miesiące przestają one być stosowane w elektronicznym postępowaniu upominawczym, żeby ponownie znaleźć w nim zastosowanie po 6 lutym 2020 r.³¹ Powód z reguły wyraźnie będzie zaprzeczał przyjęciu, że w okresie luki czasowej znowelizowane przepisy u.k.s.c. o ustalaniu i pobieraniu opłat mogły znaleźć zastosowanie także w elektronicznym postępowaniu upominawczym ze względu na niekorzystny wynik wykładni dla niego prowadzący do wyższych kosztów postępowania.

Bardziej uprawnione jest jednak przyjęcie, że już od 21 sierpnia 2019 r. obowiązywała zasada wynikająca z art. 12 pkt 3 z.k.p.c. Można to uzasadnić tym, że – mimo braku wyraźnego przepisu – art. 12 pkt 3 z.k.p.c. wszedł w życie już 21 sierpnia 2019 r. W doktrynie wyrażono pogląd, że okres 3 miesięcy wskazany w art. 12 z.k.p.c. to w istocie termin końcowy (*ad quem*) zawieszenia stosowania przepisów wskazanych w art. 12 z.k.p.c., którego bieg rozpoczyna się wraz z dniem tzw. zasadniczego wejścia w życie nowelizacji (po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia ustawy). Według tego poglądu przepisy te mogą być stoso-

³¹ M. Dziurda, M. Sieńko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. II, red. T. Zembruski, Warszawa 2020, s. 1897, 1899.

wane w elektronicznym postępowaniu upominawczym dopiero po upływie tego okresu³².

Ponadto sąd powinien wydać z urzędu uzasadnienie postanowienia o umorzeniu postępowania, gdyż wiąże się to z gwarancjami procesowymi strony związanymi z rozpatrzeniem sprawy na posiedzeniu niejawnym. Warto podkreślić, że w dobie pandemii praktycznie wszystkie postanowienia o umorzeniu postępowania po przekazaniu przez e-Sąd są wydawane na posiedzeniu niejawnym. Zdaniem A.J. Szeredy treść art. 25b ust. 1 u.k.s.c. nie pozostawia przy tym wątpliwości w zakresie nieodpłatności doręczenia uzasadnień orzeczeń i zarządzeń, które podlegają uzasadnieniu z urzędu. Unormowana w tym przepisie opłata dotyczy wniosku o doręczenie orzeczenia albo zarządzenia z uzasadnieniem. Opłata ta nie jest należna w przypadkach doręczania uzasadnień sporządzonych z urzędu. Nieodpłatność doręczania takich uzasadnień wpisuje się w zespół gwarancji procesowych związanych z rozpatrzeniem sprawy na posiedzeniu niejawnym. Dodać należy, że żaden przepis u.k.s.c. nie reguluje opłaty od takiej czynności³³.

Złożenie zażalenia na postanowienie o umorzeniu i równocześnie złożenia pozwu w innym postępowaniu cywilnym niż elektroniczne postępowanie upominawcze

Umorzenie na podstawie art. 505³³ k.p.c. nie dotyczy całego postępowania sądowego w ogóle, ale jedynie elektronicznego postępowania upominawczego, co nie uniemożliwia następnie wszczęcia postępowania zwykłego (innego właściwego postępowania odrębnego) na preferencyjnych warunkach określonych w art. 505³⁷ k.p.c. Może być ono zatem niejako kontynuowane, o ile powód w terminie 3 miesięcy od dnia wydania postanowienia o umorzeniu elektronicznego postępowania upominawczego wnieśnie pozew przeciwko pozwanemu o to samo roszczenie w postępowaniu innym niż elektroniczne postępowanie upominawcze. Wynikają z tego istotne konsekwencje.

Po pierwsze, umorzenie elektronicznego postępowania upominawczego stanowi wyraz dezaprobaty sądu dla żądania wydania nakazu zapłaty, stąd postanowienie to nie jest postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie i nie przysługuje na nie zażalenie. Wynika z art. 499 § 1 pkt 1–3 k.p.c. w zw. z art. 505²⁹ § 1 k.p.c. art. 505²⁸ § 1 k.p.c. oraz art. 505²⁸ § 2 pkt 1–2 k.p.c. W odniesieniu do oczywistej bezzasadności jako przyczyny stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu

³² M. Uliasz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, red. J. Gołaczyński, D. Szostek, Warszawa 2019, s. 602, 603.

³³ A.J. Szereda [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. II, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020, s. 1727.

zapłaty w doktrynie dominuje zapatrywanie, według którego jest to sytuacja, gdy z samych twierdzeń powoda zawartych w pozwie wynika, że powodowi nie przysługuje prawo domagania się świadczenia od pozwanego. Musi być ona dostrzegalna *prima vista* bez głębszego badania. Z kolei wątpliwości muszą dotyczyć stanu faktycznego przedstawionego przez powoda, np. sytuacji, w których przytoczone przez powoda okoliczności budziły wątpliwość, tj. brak kompletności, wzajemna niezgodność lub sprzeczność twierdzeń, ich nieprawdopodobieństwo lub sprzeczność z faktami powszechnie znanymi lub znanymi z działalności urzędowej. W odniesieniu do trzeciej przyczyny braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w nauce trafnie zwraca się uwagę, że do jej wystąpienia nie jest wystarczające ustalenie, iż powód dochodzi spełnienia przez pozwanego świadczenia ze zobowiązania wzajemnego. Dodatkowo musi wystąpić zależność tego rodzaju, że obowiązek spełnienia przez pozwanego świadczenia na rzecz powoda powstaje dopiero po uzyskaniu wzajemnego świadczenia przez pozwanego od powoda³⁴. Poza tym obowiązują także wyłączenia przedmiotowe i podmiotowe, które ograniczają możliwość wniesienia pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym³⁵. Postanowienie to nie zamyka powodowi drogi do rozstrzygnięcia sprawy co do istoty sprawy, a pozwany nie doznaje żadnych negatywnych konsekwencji procesowych na skutek dotychczasowego postępowania.

Po drugie, postanowienie, o którym mowa w tym przepisie, może wydać także referendarz sądowy zgodnie z art. 505³⁰ § 2 k.p.c. Po trzecie, jeśli powód zastosuje się do rozwiązania wskazanego w art. 505³⁷ k.p.c., to na skutek umorzenia elektronicznego postępowania upominawczego nie upadają żadne skutki, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa³⁶. Umorzenie również na podstawie art. 505³⁴ § 2 k.p.c. oraz art. 505³⁶ k.p.c. umożliwia skorzystanie z art. 505³⁷ k.p.c., a zatem wniesienie ponownego pozwu³⁷. Zgodnie bowiem z art. 505 § 2 k.p.c. wniesienie sprzeciwu powoduje utratę mocy nakazu zapłaty.

³⁴ S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. II, red. T. Zembruski, Warszawa 2020, s. 1347–1349; M. Kostwiński, *Merytoryczne rozpoznanie sprawy w procesie cywilnym w ramach konstrukcji odwrócenia sporu*, Warszawa 2019, s. 264–265; Ł. Goździaszek, *Elektroniczne postępowanie upominawcze w świetle konstytucyjnych zasad wymiaru sprawiedliwości* [w:] *Konstytucjonalizacja postępowania cywilnego*, red. Ł. Błaszczak, Wrocław 2015, s. 245.

³⁵ A. Olaś [w:] *Elektroniczne postępowanie upominawcze po zmianach na mocy nowelizacji z 4.7.2019 r.* [w:] *Nowelizacja Kodeksu Postępowania Cywilnego z 4.7.2019 r. w praktyce*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, R. Flejszar, M. Małczyk, Warszawa 2020, s. 325–333; *idem* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego Komentarz*, red. P. Ryłski, Legalis 2022, komentarz do art. 505(28), pkt C.I, nb. 48–66, pkt C.II, nb. 67–78.

³⁶ M. Manowska [w:] A. Adamczuk, M. Manowska, P. Pruś, M. Radwan, M. Sieńko, E. Stefańska, *Kodeks postępowania...*, s. 344.

³⁷ *Ibidem*, s. 344, 348; S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. II, red. T. Zembruski, Warszawa 2020, s. 1347–1349, 1355, 1359.

Zdaniem P. Feligi wskazano dwie przeszkody niweczące możliwość wydania nakazu w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Pierwsza wiąże się z merytoryczną oceną powództwa (art. 505²⁸ § 2 pkt 1 k.p.c.), druga zaś ma charakter formalny (art. 505²⁸ § 2 pkt 2 k.p.c.). Wprawdzie omawiany przepis wyraźnie o tym nie stanowi, lecz łączne odczytanie art. 505²⁸ § 1 k.p.c. w zw. z art. 499 k.p.c. nakazuje przyjąć, że przeszkody wymienione w art. 505²⁸ § 2 k.p.c. muszą istnieć według treści pozwu. Zdaniem P. Feligi i A. Olaś postanowienie o umorzeniu postępowaniu wydawane w brzmieniu ustalonym przez przepisy z.k.p.c. podlega zaskarżeniu zażaleniem bądź skargą na orzeczenie referendarza sądowego i dlatego podlega uzasadnieniu z urzędu. Doręcza się to orzeczenie jedynie powodowi z tej przyczyny, że postępowanie na tym etapie toczy się *ex parte* (bez udziału pozwanego). Powód jest uprawniony do wniesienia wskazanych środków zaskarżenia w zależności od tego, czy postanowienie wydał sąd, czy referendarz sądowy, i jest to słuszny pogląd³⁸.

Jednak warto zauważyć, że przepis art. 505³⁷ k.p.c. jest jedynie dostosowany do wydania go w elektronicznym postępowaniu upominawczym, przez e-Sąd, a nie sąd właściwości ogólnej. Postanowienie o umorzeniu postępowania zwykłego lub upominawczego musi bowiem zostać doręczone powodowi, w przeciwnym wypadku o nim się nie dowie, a w konsekwencji nie ma możliwości jego zaskarżenia, powołując się na zasadność stosowania przepisów dotychczasowych. Może się zdarzyć także przypadek doręczenia orzeczenia po upływie 3 miesięcy od daty jego wydania wskazanej w jego komparycji. W takiej sytuacji powód zostałby pozbawiony prawa do sądu wynikającego z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 77 ust. 2 Konstytucji RP w przypadku uznania przez sąd rozpatrujący ponowny pozew w innym postępowaniu cywilnym niż elektroniczne postępowanie upominawcze, że art. 505³⁷ k.p.c. nie znajduje zastosowania, gdy postanowienie o umorzeniu postępowania zostało wydane przez sąd właściwości ogólnej.

Wobec niepewności prawnej wynikającej z niedoskonałych przepisów intertemporalnych powód zazwyczaj zaskarży postanowienie sądu właściwości ogólnej zażaleniem (w przypadku, gdy wydał je sędzia) bądź skargą na orzeczenie referendarza sądowego. Wynika to z tego, że strona powodowa jest do tego zachęcana przez możliwość stosowania przepisów dotychczasowych, które są dużo bardziej dla niej korzystne ze względu na brak konieczności sporządzenia i wnoszenia ponownego pozwu czy brak opłat w postępowaniu od wniosku o sporządzenie uzasadnienia i doręczenie orzeczenia wraz z uzasadnieniem czy niższe

³⁸ P. Feliga [w:] *Kodeks postępowania cywilnego Komentarz Art. 1–505³⁹*, t. I, red. T. Szanciło, Warszawa 2019, s. 1884, 1897–1898, 1900–1901, 1909–1910; A. Olaś [w:] *Elektroniczne postępowanie...*, s. 333–334; Ł. Goździaszek, *Zakończenie elektronicznego postępowania upominawczego*, „Przegląd Sądowy” 2021, nr 11–12, s. 86–87; *idem* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego Komentarz*, red. P. Rylski, Legalis 2022, komentarz do art. 505(33), pkt C, nb. 9–16, komentarz do art. 505(36), B.II.2 nb. 36–39; S. Sołtysik, D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II: *Artykuły 367–505(39)*, red. T. Wiśniewski, Lex/el. 2021, komentarz do art. 505(33), nb. 6, komentarz do art. 505(36), nb. 5.

opłaty sądowe. Tu jednak nie ma pewności, bo niektóre sądy uwzględniają środki zaskarżenia powoda w takiej sytuacji, a inne je odrzucają lub nawet oddalają, zasądając jeszcze od niego koszty na rzecz pozwanych, w tym koszty zastępstwa procesowego jeżeli działają przy pomocy pełnomocników profesjonalnych. Z tego względu powód, otrzymując od sądu właściwości ogólnej postanowienie o umorzeniu postępowania, będzie zmuszony z ostrożności procesowej wnieść również ponowny pozew, generując nie tylko koszty dla siebie ale też dla wymiaru sprawiedliwości. Sytuacja ta jest ewidentnie sprzeczna z zasadą ekonomiki postępowania.

Artykuł 505³⁷ § 2 k.p.c. umożliwi utrzymanie w mocy skutków związanych z wytoczeniem powództwa w elektronicznym postępowaniu upominawczym, które następnie zostało umorzone. Aczkolwiek nie wynika to wprost z brzmienia art. 505³⁷ § 2 k.p.c., oczywiste jest, że wystąpienie z kolejnym pozewem, jeśli ma wywołać skutki wymienione w tym przepisie, musi być skierowane przeciwko temu samemu pozwanemu. Skutki te nastąpią także wówczas, gdy kolejny pozew nie będzie obejmował całości tego roszczenia, które było dochodzone w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Przez *to samo roszczenie* należy rozumieć tak samo skonstruowane żądanie oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej. Jeśli powód w kolejnym procesie domaga się zasądzenia od pozwanego takiej samej kwoty, ale w oparciu o inny reżim prawny (np. pierwotnie dochodził tej kwoty z umowy, a następnie dochodzi jej na podstawie bezpodstawnego wzbogacenia), skutki określone w art. 505³⁷ § 2 k.p.c. nie nastąpią. Skutki te nie nastąpią również wówczas, gdy powód wystąpi z kolejnym pozewem wprawdzie przeciwko temu samemu pozwanemu i o to samo roszczenie, ale ponownie w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Takie rozwiązanie, które wyraźnie zostało przewidziane w tym przepisie, ma zapobiegać wielokrotnemu wnoszeniu powództwa w elektronicznym postępowaniu upominawczym, którego umorzenie nie skutkuje wystąpieniem powagi rzeczy osądzonej. Powód może oczywiście wytoczyć kolejne powództwo o to samo roszczenie w elektronicznym postępowaniu upominawczym, ale musi wówczas uiścić kolejną opłatę sądową i ryzykuje ponownym umorzeniem postępowania. Z tego względu powód złoży zapewne powództwo w innym postępowaniu cywilnym niż elektroniczne postępowanie upominawcze.

Zdaniem P. Feligi w art. 505³⁷ § 2 k.p.c. ustawodawca powiązał ponowne wytoczenie powództwa o to samo roszczenie ze skutkami prawnymi umorzenia elektronicznego postępowania upominawczego, w którym to roszczenie było uprzednio dochodzone. Przyjęte rozwiązanie prawne jest konsekwencją definitywnego umorzenia elektronicznego postępowania upominawczego, którego skutkiem prawnym jest wyłączenie możliwości następczej kumulacji innych postępowań cywilnych. Ostateczny charakter umorzenia elektronicznego postępowania upominawczego przemawia za tym, że przedmiotowe umorzenie nie jest ani warunkowe, ani zawieszające. Proces wszczęty w sytuacji, o której mowa w art. 505³⁷

§ 2 k.p.c., nie jest linearną kontynuacją uprzednio umorzonego elektronicznego postępowania upominawczego. Proces taki jest nowym procesem, w którym z mocy szczególnego przepisu ustawy obowiązują skutki procesowe powództwa wytoczonego w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

Przepis art. 505³⁷ § 2 zd. 1 k.p.c. jest wyjątkiem od zasady wyrażonej w art. 180 § 2 k.p.c., zgodnie z którą umorzenie postępowania zawieszono w pierwszej instancji nie pozbawia powoda prawa do ponownego wytoczenia powództwa, jednak poprzedni pozew nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa. Odstępstwo od tej zasady polega na tym, że wytoczenie przez powoda powództwa o to samo roszczenie w postępowaniu innym niż elektroniczne postępowanie upominawcze w terminie 3 miesięcy od wydania postanowienia o umorzeniu tego postępowania powoduje, że skutki prawne, które ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa, następują z dniem wytoczenia powództwa w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Treść art. 505³⁷ § 2 zd. 1 k.p.c. w zestawieniu z art. 182 § 2 *in fine* k.p.c. zawiera zatem istotną różnicę. Zarówno w pierwszym, jak i w drugim przypadku możliwe jest wytoczenie powództwa po umorzeniu postępowania, w którym pozew został uprzednio wniesiony. Każdy z procesów wszczętych po umorzeniu postępowania jest nowym procesem i nie stanowi kontynuacji wcześniejszego postępowania. Jednak z mocy szczególnego przepisu w procesie wszczętym po umorzeniu postępowania na podstawie art. 505³⁷ § 2 zd. 1 k.p.c. zachowane zostają skutki związane z poprzednio wytoczonym powództwem pod warunkiem spełnienia przesłanek przewidzianych w hipotezie tego przepisu. Przez zachowanie skutków poprzednio wytoczonego powództwa należy rozumieć zachowanie skutków procesowych oraz materialnoprawnych, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa. W związku z tym należy stwierdzić, że w procesie wszczętym w warunkach z art. 505³⁷ § 2 k.p.c. powód dochodzi roszczenia procesowego w warunkach bliskich kontynuacji umorzonego wcześniej elektronicznego postępowania upominawczego³⁹.

O tożsamości roszczenia decyduje zarówno sama treść żądania (*petitum*), jak i jego podstawa faktyczna (*causa petendi*). Doprecyzowanie lub uzupełnienie podstawy faktycznej żądania w ponownym procesie nie pozbawia roszczenia cechy tożsamości. Również wskazanie odmiennej podstawy prawnej nie oznacza braku tożsamości powtórnie zgłoszonego roszczenia, o ile tylko sama treść żądania oraz jego podstawa faktyczna pozostanie bez zmian. W doktrynie uznaje się, że nowelizacja z 4 lipca 2019 r. przyjęła zasadę dyskontynuacji, która polega na umorzeniu postępowania w razie stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty, uchylenia tego nakazu z urzędu lub skutecznego wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty⁴⁰.

³⁹ P. Feliga [w:] *Kodeks postępowania cywilnego Komentarz Art. 1–505*³⁹, t. I, red. T. Szanciło, Warszawa 2019, s. 1914 i 1915.

⁴⁰ A. Olaś [w:] *Elektroniczne postępowanie...*, s. 311–315, 324, 333, 344, 353–354; *idem* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego Komentarz*, red. P. Ryłski, Legalis 2022, komentarz do art. 505(28), pkt B.I, nb. 14, B.IV, nb. 22, 23, B.VII, nb. 44, komentarz do art. 505(29), pkt A, nb. 11,

Przez skutki prawne, które ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa w elektronicznym postępowaniu upominawczym, należy rozumieć przede wszystkim skutki o charakterze materialnym, tzn. przerwanie biegu przedawnienia. Jeśli w elektronicznym postępowaniu upominawczym doszło do doręczenia pozwanemu odpisu pozwu, pozew ten może stanowić nośnik oświadczenia woli, np. co do wezwania do zapłaty czy wypowiedzenia umowy. Warto zauważyć, że nie jest pewne, czy nadal zastosowanie znajduje pogląd Sądu Najwyższego, iż wytoczenie powództwa w elektronicznym postępowaniu upominawczym zakończonym umorzeniem postępowania na podstawie art. 505³⁷ § 1 k.p.c. przerywa bieg terminu przedawnienia⁴¹. Stanowisko to wyrażone zostało w odniesieniu do umorzenia elektronicznego postępowania upominawczego na podstawie wyżej wymienionego przepisu w brzmieniu sprzed nowelizacji wprowadzonej z.k.p.c. Sąd Najwyższy uznał za trafny i przekonujący argument przedstawicieli nauki prawa, zgodnie z którym umorzenie postępowania ze względu na niewykonanie przez powoda wezwania do uzupełnienia pozwu wniesionego w elektronicznym postępowaniu upominawczym dokonane po przekazaniu sprawy sądowi właściwości ogólnej nie powoduje ustania materialnoprawnych skutków związanych z jego wniesieniem. Uchwała spotkała się zarówno z uznaniem⁴², jak i z krytyką⁴³ w doktrynie prawa.

Za słuszością wskazanej w uchwale Sądu Najwyższego wykładni przemawia art. 123 § 1 pkt 1 Kodeksu cywilnego⁴⁴. Już w tamtym czasie w doktrynie wykształciła się zasada pełnej kontynuacji elektronicznego postępowania upominawczego. Została ona przyjęta na wypadek przekazania sprawy do rozpoznania przez sąd właściwości ogólnej po złożeniu sprzeciwu, po uchyleniu nakazu zapłaty lub stwierdzeniu braku podstaw do jego wydania. Zakłada ona bowiem, że postępowanie przed sądem właściwości ogólnej nie jest postępowaniem nowym, lecz stanowi dalszy ciąg postępowania w sprawie wszczętej w elektronicznym postępowaniu upominawczym⁴⁵. Należy też wykluczyć możliwość stosowania sankcji w postaci

komentarz do art. 505(32), pkt A, nb. 4, pkt B.IV, nb. 30–31, komentarz do art. 505(34), komentarz do art. 505(36), pkt III, nb. 30–31, pkt B.II.2 nb. 34–35, komentarz do art. 505(37), pkt A nb. 2, pkt C nb. 43, pkt C.II, nb. 55–61; Ł. Goździaszek, *Zakończenie elektronicznego...*, s. 85; S. Sołtysik, D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II: *Artykuły 367–505(39)*, red. T. Wiśniewski, Lex/el. 2021, komentarz do art. 505(29a), nb. 2, komentarz do art. 505(32), nb. 8, komentarz do art. 505(33), nb. 1, komentarz do art. 505(34), nb. 4, komentarz do art. 505(37), nb. 1.

⁴¹ Uchwała SN z dnia 21 listopada 2013 r., sygn. III CZP 66/13, OSNC 2014, nr 7–8, poz. 72.

⁴² A. Kościółek, *Przerwanie biegu przedawnienia a umorzenie postępowania na podstawie art. 505(37) § 1 k.p.c. Glosa do uchwały SN z dnia 21 listopada 2013 r., III CZP 66/13*, „Glosa” 2014, nr 3, s. 63–68.

⁴³ T. Partyk, *Umorzenie postępowania w EPU. Glosa do uchwały SN z dnia 21 listopada 2013 r., III CZP 66/13*, LEX/el. 2014.

⁴⁴ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. 2022, poz. 1360 ze zm.), dalej: k.c.

⁴⁵ S. Cieślak, *Elektroniczne postępowanie upominawcze*, „Monitor Prawniczy” 2010, nr 7, s. 368–369; A. Kościółek, *Sprzeciw w elektronicznym postępowaniu upominawczym – uwagi na tle obowiązujących oraz projektowanych rozwiązań legislacyjnych*, „Monitor Prawniczy” 2013, nr 13, s. 679.

braku skutków prawnych wniesienia pozwu w drodze analogii wynikającej z identyczności przyczyn umorzenia na podstawie art. 505³⁷ § 1 k.p.c. w brzmieniu sprzed nowelizacji oraz zwrotu pozwu na podstawie art. 130 § 2 k.p.c. Nie można bowiem przyczyn tych uznać za identyczne. Skutki przewidziane w obu tych przepisach są co prawda rezultatem nieuzupełnienia braków formalnych, jednak cel tego uzupełnienia jest zdecydowanie odmienny. Wezwanie do uzupełnienia braków formalnych w trybie art. 130 k.p.c. zmierza do nadania sprawie biegu, a więc rozpoznania jej we właściwym trybie oraz wydania orzeczenia. Uzupełnienie tych braków przesądza więc o możliwości uznania skuteczności prawnej wniesionego do sądu pozwu. Z kolei uzupełnienie braków formalnych na podstawie art. 505³⁷ § 1 k.p.c. w brzmieniu sprzed nowelizacji z 4 lipca 2019 r. dokonywane jest w celu kontynuacji postępowania na zasadach ogólnych przed sądem właściwości ogólnej pozwanego, podczas gdy sam pozew wywołał już skutki prawne⁴⁶.

Argumentami ówczesznie podnoszonymi przeciwko wyżej wymienionej uchwale Sądu Najwyższego były:

- wykładnia *per analogiam* m.in. z art. 130 § 1 i 2 k.p.c., art. 203 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 355 § 1 k.p.c. i art. 332 § 2 k.p.c., art. 182 § 1 i 2 k.p.c., art. 428 § 2 k.p.c.,
- możliwość wniesienia pisma przez nieumocowanego pełnomocnika wierzyciela, który później nie przedstawia pełnomocnictwa, wykorzystując art. 126 § 3¹ k.p.c.,
- możliwość nadużycia prawa procesowego przez wierzyciela w celu uzyskania wyższych odsetek od dłużnika należnych na skutek przerwania terminu przedawnienia przez wniesiony pozew w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

Mają one przemawiać za tym, że w przypadku umorzenia postępowania ze względu na niewykonanie przez powoda wezwania do uzupełnienia pozwu wniesionego w elektronicznym postępowaniu upominawczym dokonane po przekazaniu sprawy sądowi właściwości ogólnej powinno ono powodować ustanie materialnoprawnych skutków związanych z jego wniesieniem. Zdecydowanie jednak stanowisko to należało odrzucić, biorąc pod uwagę treść art. 505³⁷ k.p.c. w brzmieniu sprzed nowelizacji z 4 lipca 2019 r. Za zasadne uznać należy zatem stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone we wskazanej uchwale w ówczesnym stanie prawnym, gdyż co do zasady analogia w prawie procesowym jest zabroniona. Jednak treść art. 505³⁷ k.p.c. po nowelizacji skróciła czas skutku przerwania biegu przedawnienia jedynie do 3 miesięcy, chyba że powód wnieśnie ponowny pozew w innym postępowaniu cywilnym niż elektroniczne postępowanie upominawcze.

⁴⁶ J. Widło, A. Wróbel, *Postępowanie przed sądem właściwości ogólnej po przekazaniu sprawy z elektronicznego postępowania upominawczego w świetle art. 505³⁷ k.p.c. Uwagi de lege lata i de lege ferenda*, „Przebieg Sądownictwa” 2012, nr 4, s. 62.

Z uwagi na możliwość zaskarżenia tego postanowienia przez powoda lepszym rozwiązaniem byłoby przyjęcie w art. 505³⁷ § 2 k.p.c. chwili uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu jako momentu początkowego biegu terminu do wytoczenia powództwa w kolejnym procesie. Przyjęte przez ustawodawcę rozwiązanie może bowiem doprowadzić do niejasnej sytuacji procesowej kolizji dwóch procedur w tej samej sprawie, w której powód wniesie zażalenie na postanowienie o umorzeniu elektronicznego postępowania upominawczego, a w obawie o wynik rozpoznania tego środka zaskarżenia złoży też ponownie pozew o to samo roszczenie w terminie 3 miesięcy od wydania postanowienia o umorzeniu. Wówczas ponowny pozew powinien podlegać odrzuceniu z uwagi na zawisłość sporu w elektronicznym postępowaniu upominawczym zgodnie z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Ustanie stanu zawisłości sporu należy bowiem wiązać z chwilą uprawomocnienia się postanowienia w tym przedmiocie. Z tej przyczyny powód może stanąć przed dylematem, czy zaskarżyć postanowienie o umorzeniu elektronicznego postępowania upominawczego, licząc na jego uchylenie, czy wnieść jedynie pozew w innym postępowaniu cywilnym niż elektroniczne postępowanie upominawcze, by zachować skutek materialnoprawny w postaci przerwania biegu terminu przedawnienia wynikający z daty wniesienia pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym⁴⁷. Wydaje się jednak, że częściej powód zaskarży postanowienie o umorzeniu elektronicznego postępowania upominawczego i wnieśli z ostrożności pozew w innym postępowaniu cywilnym niż elektroniczne postępowanie upominawcze.

Nie można również wykluczyć sytuacji, w której to pozwany wniesie nie dopuszczalny środek zaskarżenia (z powodu braku interesu w zaskarżeniu) na postanowienie o umorzeniu elektronicznego postępowania upominawczego, sprawiając, że ponowny pozew powoda wniesiony w terminie 3 miesięcy od wydania postanowienia o umorzeniu będzie podlegać odrzuceniu na wyżej wskazanej podstawie. Z podanych względów lepszym rozwiązaniem byłoby uregulowanie przez ustawodawcę daty uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu elektronicznego postępowania upominawczego jako chwili rozpoczęcia biegu 3-miesięcznego terminu do ponownego wytoczenia powództwa przez powoda. Jedyнным mankamentem postulowanego rozwiązania byłoby bardziej utrudnione ustalenie chwili uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu, która może być różna w wypadku powoda i pozwanego. Łatwość ustalenia daty wydania postanowienia o umorzeniu nie powinna być jednak w tym wypadku decydująca⁴⁸. Niewątpliwe

⁴⁷ A. Olaś [w:] *Elektroniczne postępowanie...*, s. 348–351; *idem* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego Komentarz*, red. P. Rylski, Legalis 2022, komentarz do art. 505(37), pkt C.II.1, nb. 67–69; Ł. Goździaszek, *Zakończenie elektronicznego...*, s. 95–96; S. Sołtysik, D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II: *Artykuły 367–505(39)*, red. T. Wiśniewski, Lex/el. 2021, komentarz do art. 505(37), nb. 5 i 6.

⁴⁸ S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. II, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020, s. 1350, 1357, 1358, 1360–1362.

elektroniczne postępowanie upominawcze utraciło swą atrakcyjność, mimo że zawiera elementy podobne do zawezwania do próby ugodowej, która przerywa termin przedawnienia.

Sprawa będąca przedmiotem wskazanej uchwały trafiła do Sądu Najwyższego na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. Warto zauważyć, że podobnie powinien postąpić sąd okręgowy, rozpoznając zażalenie lub skargę na orzeczenie referendarza sądowego w przedmiocie stosowania przepisów k.p.c. w brzmieniu sprzed czy po nowelizacji dokonanej przez z.k.p.c. Jest to bowiem istotny problem wymagający zapewnienia jednolitości w orzecznictwie sądów powszechnych. Osiągnąć ją można wyłącznie poprzez uchwałę Sądu Najwyższego rozstrzygającą to zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości. Sąd okręgowy może skorzystać z art. 390 § 1 k.p.c. przy rozpoznawaniu zażalenia w celu wyjaśnienia tego zagadnienia prawnego wynikającego z prawa procesowego, co zapobiegnie uprawnoczeniu się wadliwych orzeczeń sądowych⁴⁹. Jednak stanowisko sądu drugiej instancji o nieskorzystaniu z prawa do przedstawienia zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu nie podlega kontroli instancyjnej⁵⁰.

Skutki procesowe związane z wytoczeniem powództwa w elektronicznym postępowaniu upominawczym to zasadniczo obowiązek podejmowania przez sąd czynności procesowych. Jeśli natomiast w elektronicznym postępowaniu upominawczym doszło do doręczenia odpisu pozwu pozwanemu, to nastąpią skutki wymienione w art. 192 k.p.c. z modyfikacją dotyczącą odrębności elektronicznego postępowania upominawczego. Dojdzie zatem do zawisłości sporu, ale tylko na czas trwania elektronicznego postępowania upominawczego. W tym czasie zachodzi negatywna przesłanka procesowa wystąpienia przez powoda z tym samym roszczeniem zarówno w elektronicznym postępowaniu upominawczym, jak i w innym postępowaniu. Zawisłość sporu upada natomiast z momentem zakończenia elektronicznego postępowania upominawczego. Skutki te upadają natomiast z momentem zakończenia elektronicznego postępowania upominawczego. Jednak może nastąpić powaga rzeczy osądzonej, jeśli zostanie wydany nakaz zapłaty, który się uprawomocni. Doręczenie odpisu pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym powoduje również, że zbycie prawa objętego sporem nie ma wpływu na dalszy bieg sprawy. Jeśli z kolejnym pozwem na podstawie art. 505³⁷ § 2 k.p.c. wystąpi następca prawny powoda (bądź pozwany zostanie następcą prawnym pozwanego z elektronicznego postępowania upominawczego), to obejmie go przywilej określony w tym przepisie. Z zakresu zastosowania art. 192 k.p.c. wyłączona jest natomiast możliwość wniesienia powództwa wzajemnego, gdyż powództwo to w elektronicznym postępowaniu upominawczym nie jest do-

⁴⁹ T. Ereciński [w:] T. Ereciński, J. Gudowski, K. Weitz, *Kodeks postępowania cywilnego Komentarz*, t. III; *Postępowanie rozpoznawcze*, Warszawa 2016, s. 141–145.

⁵⁰ Postanowienie SN z dnia 27 listopada 1998 r., sygn. III CZ 122/98, „Prokuratora i Prawo” – wkł. 1999, nr 9, poz. 36.

puszczalne. Dodatkowo skutki procesowe ponownego wytoczenia powództwa na podstawie art. 505³⁷ § 2 k.p.c. przewidziane zostały w art. 19 ust. 2 pkt 2 u.k.s.c. Polegają one na zaliczeniu opłaty sądowej wniesionej od pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym na poczet opłaty sądowej od nowo wniesionego pozwu⁵¹.

W efekcie uwzględnienia zażalenia bądź skargi na orzeczenie referendarza sądowego na postanowienie o umorzeniu postępowania przez sąd właściwości ogólnej⁵² lub sąd okręgowy⁵³ powód będzie zmuszony do cofnięcia ponownego pozwu, narażając się na koszty postępowania. Zdarza się jednak także odrzucenie pozwu wniesionego po otrzymaniu postanowienia o umorzeniu postępowania przez sąd właściwości ogólnej na podstawie art. 355 k.p.c. w zw. z art. 505³³ k.p.c. lub art. 505³⁶ k.p.c.⁵⁴ Zgodnie bowiem z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. sąd odrzuci pozew, jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku, a jest, skoro został wniesiony środek zaskarżenia w omawianej sytuacji. Może to być szczególnie niekorzystne w przypadku równoczesnego odrzucenia bądź oddalenia przez sąd okręgowy zażalenia na postanowienie o umorzeniu postępowania wydane przez sąd właściwości ogólnej, który wcześniej nie skorzystał z możliwości autoremedury swojego orzeczenia stosownie do art. 395 § 2 k.p.c. W takiej sytuacji powód zostaje pozbawiony prawa do sądu przysługującego mu na podstawie art. 45 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 77 ust. 2 Konstytucji RP.

Prawo do sądu składa się z:

- prawa dostępu do sądu, tj. prawa uruchomienia procedury przed sądem,
- prawa do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności,
- prawa do orzeczenia sądowego, czyli do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia swojej sprawy.

Wszystkie te elementy wymagają, by sąd był niezależny, sędziowie niezawisli, aby zagwarantowane było bezstronne rozpoznanie i rozstrzygnięcie sprawy⁵⁵. Artykuł 45 ust. 1 Konstytucji RP daje wyraz woli ustrojodawcy, aby prawem do

⁵¹ M. Manowska [w:] A. Adamczuk, M. Manowska, P. Pruś, M. Radwan, M. Sieńko, E. Stefańska, *Kodeks postępowania...*, s. 349, 350.

⁵² Np. postanowienie SR dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie, sygn. I C 2680/20, niepubl.; postanowienie SR w Grodzisku Mazowieckim z dnia 18 listopada 2020 r., sygn. I Nc 1567/20upr, niepubl.

⁵³ Np. postanowienie SO w Łodzi z dnia 22 stycznia 2021 r., sygn. XIII Gz 731/20, niepubl.; postanowienie SO w Łodzi z dnia 2 grudnia 2020 r., sygn. XIII Gz 645/20, niepubl.; postanowienie SO w Siedlcach z dnia 14 grudnia 2020 r., sygn. V Cz 284/20, niepubl.; postanowienie SO w Warszawie z dnia 26 listopada 2020 r., sygn. V Cz 1289/20, niepubl.; postanowienie SO w Warszawie z dnia 2 grudnia 2020 r., sygn. V CZ 1364/20, niepubl.

⁵⁴ Np. postanowienie SR dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 13 stycznia 2021 r., sygn. VIII GNc 8833/20, niepubl.; postanowienie SR dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 12 lutego 2021 r., sygn. I Nc 4738/20, niepubl.

⁵⁵ Wyrok TK z dnia 10 lipca 2000 r., sygn. SK 12/99, OTK 2000, nr 5, poz. 143; P. Tuleja [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Warszawa 2019, s. 160–161.

sądu objąć możliwie szeroki zakres spraw, a zasada demokratycznego państwa prawnego uzasadnia dyrektywę interpretacyjną zakazującą zawężającej wykładni prawa do sądu. Konstytucja RP wprowadza domniemanie drogi sądowej⁵⁶.

Związki między proklamowanym w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP prawem do sądu a statuowanym w art. 77 ust. 2 Konstytucji RP zakazem zamykania drogi sądowej są bardzo ściśle i powszechnie podkreślane nie tylko w judykaturze⁵⁷, ale także w doktrynie⁵⁸. Praktycznym wyrazem tych związków jest to, że przepisy te stanowią nierzadko kumulatywnie wzorce kontroli konstytucyjności i są równolegle rozpatrywane przez Trybunał Konstytucyjny przy ocenie kwestionowanych rozwiązań ustawowych. Do utrwalonych należy zapatrywanie, że o ile art. 45 ust. 1 Konstytucji RP ujmuje prawo do sądu od strony pozytywnej, o tyle w art. 77 ust. 2 Konstytucji RP chodzi o stronę negatywną tego prawa – zakaz zamykania drogi sądowej⁵⁹. Niezależnie od tego wskazuje się, że związki między tymi przepisami są trojakiemu rodzaju:

- prawo do sądu wyrażone jest nie tylko w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, ale także w art. 77 ust. 2 Konstytucji RP,
- art. 77 ust. 2 Konstytucji RP należy rozumieć jako szczegółowe rozwinięcie art. 45 ust. 1 Konstytucji RP,
- między art. 45 ust. 1 Konstytucji RP i art. 77 ust. 2 Konstytucji RP istnieje organiczna więź, a treść art. 77 ust. 2 Konstytucji RP stanowi dopełnienie konstytucyjnego prawa do sądu⁶⁰.

⁵⁶ Wyrok TK z dnia 6 listopada 2012 r., sygn. K 21/11, OTK-A 2012, nr 10, poz. 119.

⁵⁷ Wyroki TK z dnia: 14 czerwca 1999 r., sygn. K 11/98, OTK 1999, nr 5, poz. 97; 10 maja 2000 r., sygn. K 21/99, OTK 2000, nr 4, poz. 109; 15 czerwca 2004 r., sygn. SK 43/03, OTK-A 2004, nr 6, poz. 58; 20 września 2006 r., sygn. SK 63/05, OTK-A 2006, nr 8, poz. 108; 16 września 2008 r., sygn. SK 76/06, OTK-A 2008, nr 7, poz. 121.

⁵⁸ Np. P. Sarnecki [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. II, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, s. 243; M. Zubik, *Sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w świetle Konstytucji i orzecznictwa TK*, „Przegląd Sądowy” 2005, nr 3, s. 13; A. Zieliński, *Prawo do sądu i organizacja władzy sądowniczej* [w:] *Księga XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, red. M. Zubik, Warszawa 2006, s. 491–493; *idem*, *Budzące wątpliwości przepisy Konstytucji o ochronie sądowej* [w:] *Proces cywilny. Nauka – kodyfikacja – praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Feliksowi Zedlerowi*, red. P. Grzegorzczak, K. Knoppek, M. Walasik, Warszawa 2012, s. 59 i n.; *idem*, *Zakaz zamykania drogi sądowej (art. 77 ust. 2 Konstytucji) a postępowanie cywilne*, „Polski Proces Cywilny” 2012, nr 3, s. 383 i n.; H. Pietrkowski, *Prawo do sądu (wybrane zagadnienia)*, „Przegląd Sądowy” 1999, nr 11–12, s. 7.

⁵⁹ Wyroki TK z dnia: 15 czerwca 2004 r., sygn. SK 43/03, OTK-A 2004, nr 6, poz. 58; 20 września 2006 r., sygn. SK 63/05, OTK-A 2006, nr 8, poz. 108; 11 maja 2011 r., sygn. SK 11/09, OTK-A 2011, nr 4, poz. 32; Z. Czeszejko-Sochacki, *Prawo do sądu w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (ogólna charakterystyka)*, „Państwo i Prawo” 1997, z. 11–12, s. 91; M. Zubik, *Sprawowanie wymiaru...*, s. 13.

⁶⁰ Wyroki TK z dnia: 14 czerwca 1999 r., sygn. K 11/98, OTK 1999, nr 5, poz. 97; 10 maja 2000 r., sygn. K 21/99, OTK 2000, nr 4, poz. 109; 15 czerwca 2004 r., sygn. SK 43/03, OTK-A 2004, nr 6, poz. 58; 20 września 2006 r., sygn. SK 63/05, OTK-A 2006, nr 8, poz. 108; 16 września 2008 r., sygn. SK 76/06, OTK-A 2008, nr 7, poz. 121; M. Zubik, *Sprawowanie wymiaru...*, s. 13.

Przewidywalność w kontekście prawa do odpowiednio ukształtowanej procedury Trybunału Konstytucyjnego łączy się obecnie z zapewnieniem stronom i innym uczestnikom postępowania przewidywalności przebiegu postępowania sądowego przez odpowiednią spójność i logikę mechanizmów, którym podmioty te są poddawane w toku rozpoznawania ich sprawy⁶¹, a nie z możliwością przewidywania w granicach prawa korzystnego dla siebie rozstrzygnięcia⁶². Podejście to jest trafne, gdyż prawo do sądu nie daje podstaw do konstytucyjnej weryfikacji rozwiązań przesądających o treści rozstrzygnięcia, lecz jedynie do oceny, czy postępowanie prowadzące do tego rozstrzygnięcia ukształtowano w sposób pozwalający na rozpoznania sprawy zgodnie z wymaganiami wynikającymi z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP⁶³. Przewidywalność w takim wymiarze odnosić należy do tego, aby istniały czytelne, z góry określone i mające zastosowanie w poszczególnych postępowaniach reguły ich prowadzenia od początku aż do ich zakończenia⁶⁴.

Artykułowi 77 ust. 2 Konstytucji RP przypisuje się ponadto w nauce funkcję gwarancyjną w stosunku do prawa do sądu z uwagi na wyartykułowany w tym przepisie zakaz zamykania drogi sądowej⁶⁵. Całkowite zamknięcie drogi sądowej w danej sprawie naruszałoby jednak istotę prawa do sądu i stąd w świetle art. 77 ust. 2 Konstytucji RP jest ono niedopuszczalne. Jak wyjaśnia Trybunał Konstytucyjny, „zamknięcie drogi do sądu, o którym mowa w art. 77 ust. 2 Konstytucji, ma miejsce w sytuacji, gdy żaden sąd nie jest właściwy do rozpatrzenia sprawy dotyczącej naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw. Dyspozycja art. 77 ust. 2 Konstytucji nie odnosi się natomiast do zasad rozpoznawania sprawy, w szczególności nie formułuje żadnych wymogów związanych z prawem do zaskarżania orzeczeń sądowych oraz liczbą instancji, w których sprawa ma być rozpoznawana”⁶⁶. Na treść tego przepisu składa się jedynie zakaz:

⁶¹ Wyroki TK z dnia: 31 marca 2005 r., sygn. SK 26/02, OTK-A 2005, nr 3, poz. 29; 2 października 2006 r., sygn. SK 34/06, OTK-A 2006, nr 9, poz. 118; 30 maja 2007 r., sygn. SK 68/06, OTK-A 2007, nr 6, poz. 53.

⁶² Wyrok TK z dnia 17 października 2000 r., sygn. SK 5/99, OTK 2000, nr 7, poz. 254.

⁶³ Wyrok TK z dnia 16 grudnia 2003 r., sygn. SK 34/03, OTK-A 2003, nr 9, poz. 102; K. Osajda, *Zasada sprawiedliwości proceduralnej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego* [w:] *Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego a Kodeks postępowania cywilnego. Materiały Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego, Serock k. Warszawy 24–26 września 2009 r.*, red. T. Erciński, K. Weitz, Warszawa 2010, s. 438.

⁶⁴ Wyroki TK z dnia: 14 listopada 2007 r., sygn. SK 16/05, OTK-A 2007, nr 10, poz. 124; 29 kwietnia 2008 r., sygn. SK 11/07, OTK-A 2008, nr 3, poz. 47; 30 października 2012 r., sygn. SK 8/12, OTK-A 2012, nr 9, poz. 111; A. Łazarska, *Rzetelny proces cywilny*, Warszawa 2012, s. 328–330.

⁶⁵ M. Zubik, *Sprawowanie wymiaru...*, s. 13; P. Grzegorzczak, K. Weitz [w:] *Konstytucja RP. Komentarz*, t. I: *Art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, s. 1092, 1093, 1097, 1140.

⁶⁶ Postanowienie TK z dnia 7 lipca 2004 r., sygn. Ts 119/03, OTK-B 2004, nr 3, poz. 184; wyroki TK z dnia: 7 marca 2006 r., sygn. SK 11/05, OTK-A 2006, nr 3, poz. 27; 17 listopada 2008 r., sygn. SK 33/07, OTK-A 2008, nr 9, poz. 154.

- stanowienia regulacji wprost wyłączającej orzekanie przez sąd o naruszonych prawach i wolnościach (bezpośrednie zamknięcie drogi sądowej) oraz
- wprowadzania środków prawnych, których zastosowanie w praktyce doprowadzi do wyłączenia możliwości orzekania (pośrednie zamknięcie drogi sądowej)⁶⁷.

Trybunał Konstytucyjny podkreślał, że jedynie w tym sensie „w art. 77 ust. 2 Konstytucji zagwarantowane zostało konstytucyjne prawo podmiotowe. Chodzi tu jednak o sytuację całkowitego, bezpośredniego lub pośredniego (...) pozbawienia możliwości rozpoznania sprawy przez sąd w postępowaniu sądowym”⁶⁸. Pozostałe ograniczenia dostępu do sądu powinny być badane przez pryzmat art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

Zakazane jest jedynie pełne wyłączenie drogi sądowej, co – jak już wspomniano – może nastąpić wprost, wyraźnym przepisem ustawy, albo też w sposób pośredni przez „wprowadzenie takich ograniczeń, które by znosiły lub naruszały istotę tego prawa”⁶⁹. Można więc stwierdzić, że na skutek obowiązujących przepisów intertemporalnych z.k.p.c. doszło do naruszenia istoty prawa do sądu przy przyjęciu wykładni prezentowanej przez sądy właściwości ogólnej. Zgodnie z ich stanowiskiem bierze się pod uwagę datę postanowienia o przekazaniu sprawy przez e-Sąd, a nie datę wszczęcia postępowania w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Jeżeli więc sprawa do sądu właściwości ogólnej trafiła na podstawie postanowienia o przekazaniu po 7 lutym 2020 r., to sądy rejonowe umarzają postępowanie, niejako poprawiając błąd e-Sądu. Takiej wykładni przepisów nie mógł przewidzieć powód w jakikolwiek sposób, składając pozew w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

Prawo do odszkodowania przysługuje każdemu, komu szkoda została wyrządzona. Owym *każdym* może być zarówno osoba fizyczna (obywatel polski, cudzoziemiec, bezpaństwowiec), jak i osoba prawna oraz jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej. Podmiotami, których działanie może rodzić odpowiedzialność odszkodowawczą w świetle art. 77 ust. 1 Konstytucji RP, są organy władzy publicznej. Pojęcie to obejmuje wszystkie władze w sensie konstytucyjnym – ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą, zarówno szczebla centralnego, jak i lokalnego.

Szkodę stanowi „każdy uszczerbek w prawie chronionych dobrach danego podmiotu, zarówno o charakterze majątkowym, jak i niemajątkowym”⁷⁰. Tak rozumiana szkoda obejmuje nie tylko doznaną stratę rzeczywistą (*damnum emergens*),

⁶⁷ Wyroki TK z dnia: 8 grudnia 2009 r., sygn. SK 34/08, OTK-A 2009, nr 11, poz. 165; z 11 stycznia 2012 r., sygn. K 36/09, OTK-A 2012, nr 1, poz. 3.

⁶⁸ Wyrok TK z dnia 12 stycznia 2010 r., sygn. SK 2/09, OTK-A 2010, nr 1, poz. 1.

⁶⁹ Wyroki TK z dnia: 14 czerwca 1999, sygn. K 11/98, OTK 1999, nr 5, poz. 97; 12 marca 2002 r., sygn. P 9/01, OTK-A 2002, nr 2, poz. 14; L. Garlicki, K. Wojtyczek [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. II, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, s. 858, 859, 865–867, 870, 871; M. Florczak-Wątor [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Warszawa 2019, s. 256, 257.

⁷⁰ Wyrok TK z dnia 4 grudnia 2001 r., sygn. SK 18/00, OTK 2001, nr 8, poz. 256.

ale również utracone korzyści (*lucrum cessans*)⁷¹. Podstawową funkcją odszkodowania jest bowiem funkcja kompensacyjna. Ma ono zatem umożliwić wyrównanie uszczerbku doznanego w dobrach prawnie chronionych, przywracając poprzedni stan tych dóbr (w odniesieniu do szkody majątkowej będzie to miało postać restytucji naturalnej lub pieniężnej), a także zadośćuczynienie za wyrządzoną krzywdę (szkodę niemajątkową). Prawidłową kompensację powinny cechować przede wszystkim: pełność (odpowiedniość), pewność (gwarancja jej otrzymania) oraz szybkość (bezzwłoczność)⁷². Działaniem organu władzy publicznej, z którego tak rozumiana szkoda ma wynikać, może być zachowanie czynne tego organu tak jak w niniejszej sytuacji prawnej przez wydanie aktu prawnego czy orzeczenia. Odpowiedzialność ta ma więc charakter obiektywny i opiera się na zasadzie ryzyka. Podstawą tej odpowiedzialności jest art. 417¹ k.c.⁷³

Może jednak nie wystąpić wskazany zbieg i jedynie dojść do odrzucenia zażalenia⁷⁴ lub skargi na orzeczenie referendarza sądowego na postanowienie o umorzeniu postępowania⁷⁵. Zdarzają się jednak także niezasadne oddalenia środków zaskarżenia, by pozbawić powoda również zażalenia poziomego na podstawie art. 394^{1a} § 1 pkt 12 i 13 k.p.c. w brzmieniu po nowelizacji z 4 lipca 2019 r.⁷⁶ W takim przypadku powodowi pozostaje tylko popieranie ponownego pozwu złożonego po wydaniu postanowienia o umorzeniu postępowania przez sąd właściwości ogólnej.

Podsumowanie

Biorąc pod uwagę występujące w praktyce orzeczniczej wątpliwości w wykładni przepisów intertemporalnych z.k.p.c., należy wyraźnie wskazać ich nieprecyzyjność. Wymaga to pilnej interwencji ustawodawcy. Warto jednak podkreślić, że jest to problem czasowy, póki pozwy wniesione od 7 listopada 2019 r. do 6 lutego 2020 r. nie zostaną skutecznie załatwione. Okres ten jednak może

⁷¹ Wyrok TK z dnia 23 września 2003 r., sygn. K 20/02, OTK-A 2003, nr 7, poz. 76.

⁷² Wyrok TK z dnia 21 lipca 2010 r., sygn. SK 21/08, OTK-A 2010, nr 6, poz. 62.

⁷³ M. Florczak-Wątor [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Warszawa 2019, s. 253–255; L. Garlicki, K. Wojtyczek [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. II, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, s. 841, 844, 845, 849.

⁷⁴ Np. postanowienie SO Warszawa-Praga w Warszawie z dnia 3 września 2020 r., sygn. IV Cz 851/20, niepubl.; postanowienie SO w Warszawie z dnia 27 października 2020 r., sygn. XXVII Cz 1061/20, niepubl.; postanowienie SO w Warszawie z dnia 17 listopada 2020 r., sygn. XXVII Cz 947/20, niepubl.

⁷⁵ Np. postanowienie SR dla m. st. Warszawy w Warszawie z dnia 21 listopada 2021 r., sygn. I Nc 3040/20, niepubl.

⁷⁶ Np. postanowienie SO w Warszawie z dnia 18 marca 2021 r., sygn. XXIII Gz 170/21, niepubl.; postanowienie SO w Warszawie z dnia 31 grudnia 2020 r., sygn. XXIII Gz 1069/20, niepubl.

być długotrwały i skutkować wszczynaniem nowych postępowań związanych z tym zagadnieniem prawnym czy to przed Trybunałem Konstytucyjnym, czy przed sądami powszechnymi, ale tym razem o odszkodowanie. Wydaje się jednak, że wobec wielu możliwych wykładni należy wybrać tę najkorzystniejszą dla obywatela, czyli o stosowaniu przepisów dotychczasowych. W ten sposób zarówno powód, jak i pozwany nie powinien ponosić wyższych opłat sądowych, opłat od wniosku o sporządzenie uzasadnienia orzeczenia i doręczenia orzeczenia wraz z uzasadnieniem. Powód natomiast nie powinien być zobowiązany do ponownego wniesienia pozwu w postępowaniu innym niż elektroniczne postępowanie upominawcze. Jest on bowiem uprawniony do żądania rozpoznania sprawy na podstawie wytoczonego już powództwa w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Biorąc jednak pod uwagę konsekwencje wynikające z obecnego rozbieżnego orzecznictwa, trzeba postulować o zwrócenie się przez sąd okręgowy rozpoznający zażalenie na postanowienie o umorzeniu postępowania przez sąd właściwości ogólnej z następującymi pytaniami prawnymi do Sądu Najwyższego zgodnie z art. 390 § 1 k.p.c.:

1. Czy sąd właściwości ogólnej, korzystając z art. 355 k.p.c. w zw. z art. 505³³ k.p.c. lub art. 505³⁶ k.p.c., może umorzyć postępowanie po przekazaniu mu przez e-Sąd sprawy wszczętej powództwem wniesionym w elektronicznym postępowaniu upominawczym w okresie od 7 listopada 2019 r. do 6 lutego 2020 r.?
2. Czy w odniesieniu do powództwa wniesionego w elektronicznym postępowaniu upominawczym w okresie od 7 listopada 2019 r. do 6 lutego 2020 r. stosujemy przepisy o elektronicznym postępowaniu upominawczym w brzmieniu dotychczasowym, czy ustalonym po wejściu w życie nowelizacji dokonanej z.k.p.c.?

Bibliografia

- Cieślak S. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. II, red. T. Zembrzuski, Warszawa 2020.
- Cieślak S., *Elektroniczne postępowanie upominawcze*, „Monitor Prawniczy” 2010, nr 7.
- Czeszejko-Sochacki Z., *Prawo do sądu w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (ogólna charakterystyka)*, „Państwo i Prawo” 1997, z. 11–12.
- Dębska M.M. [w:] *Zasady techniki prawodawczej. Komentarz*, Warszawa 2013, Lex.
- Dziurda M., Sieńko M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. II, red. T. Zembrzuski, Warszawa 2020.
- Ereciński T. [w:] T. Ereciński, J. Gudowski, K. Weitz, *Kodeks postępowania cywilnego*, t. III: *Postępowanie rozpoznawcze*, Warszawa 2016.
- Feliga P. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego Komentarz*, t. I: *Art. 1–505³⁹*, red. T. Szanciło, Warszawa 2019.
- Florczak-Wątor M. [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Warszawa 2019.

- Garlicki L., Wojtyczek K. [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. II, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016.
- Goździaszek Ł., *Elektroniczne postępowanie upominawcze w świetle konstytucyjnych zasad wymiaru sprawiedliwości* [w:] *Konstytucjonalizacja postępowania cywilnego*, red. Ł. Błaszczak, Wrocław 2015.
- Goździaszek Ł., *Zakończenie elektronicznego postępowania upominawczego*, „Przegląd Sądowy” 2021, nr 11–12.
- Grabowski P., Hermann M., *O normatywnym charakterze przepisów o wejściu w życie*, „Państwo i Prawo” 2006, z. 9.
- Grzegorzczak P., Weitz K. [w:] *Konstytucja RP. Komentarz*, t. I: *Art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016.
- Kostiński M., *Merytoryczne rozpoznanie sprawy w procesie cywilnym w ramach konstrukcji odwrócenia sporu*, Warszawa 2019.
- Kościółek A., *Przerwanie biegu przedawnienia a umorzenie postępowania na podstawie art. 505(37) § 1 k.p.c. Glosa do uchwały SN z dnia 21 listopada 2013 r., III CZP 66/13*, „Glosa” 2014, nr 3.
- Kościółek A., *Sprzeciw w elektronicznym postępowaniu upominawczym – uwagi na tle obowiązujących oraz projektowanych rozwiązań legislacyjnych*, „Monitor Prawniczy” 2013, nr 13.
- Łazarska A., *Rzetelny proces cywilny*, Warszawa 2012.
- Manowska M. [w:] A. Adamczuk, M. Manowska, P. Prus, M. Radwan, M. Sienko, E. Stefańska, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II: *Art. 478–1217*, Warszawa 2021.
- Olaś A. [w:] *Elektroniczne postępowanie upominawcze po zmianach na mocy nowelizacji z 4.7.2019 r.* [w:] *Nowelizacja Kodeksu Postępowania Cywilnego z 4.7.2019 r. w praktyce*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, R. Flejszar, M. Malczyk, Warszawa 2020.
- Olaś A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego Komentarz*, red. P. Rylski, Legalis 2022.
- Osajda K., *Zasada sprawiedliwości proceduralnej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego* [w:] *Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego a Kodeks postępowania cywilnego. Materiały Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego, Serock k. Warszawy 24–26 września 2009 r.*, red. T. Erciński, K. Weitz, Warszawa 2010.
- Partyk T., *Umorzenie postępowania w EPU. Glosa do uchwały SN z dnia 21 listopada 2013 r., III CZP 66/13*, Lex/el. 2014.
- Pietrkowski H., *Prawo do sądu (wybrane zagadnienia)*, „Przegląd Sądowy” 1999, nr 11–12.
- Sarnecki P. [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. II, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016.
- Sołtysik S., Zawistowski D. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II: *Artykuły 367–505(39)*, red. T. Wiśniewski, Lex/el. 2021.
- Szereda A.J. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Docho-dzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. II, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020.
- Tuleja P. [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Warszawa 2019.
- Uliasz M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, red. J. Gołaczyński, D. Szostek Warszawa 2019.
- Walasik M., *Analogia w prawie procesowym cywilnym*, Warszawa 2013.
- Widło J., Wróbel A., *Postępowanie przed sądem własności ogólnej po przekazaniu sprawy z elektronicznego postępowania upominawczego w świetle art. 505³⁷ k.p.c. Uwagi de lege lata i de lege ferenda*, „Przegląd Sądowy” 2012, nr 4.
- Wierczyński G., *„Obowiązki” a „wejście w życie” – uwagi polemiczne*, „Państwo i Prawo” 2007, z. 2.

- Wierczyński G., *Problemy z ustalaniem obowiązującego stanu prawnego na podstawie wybranych systemów informacji prawnej w Polsce* [w:] *Informacja prawna a prawa obywatela. Konferencja z okazji XXXV-lecia informatyki prawniczej w Polsce i XV-lecia Systemu Informacji Prawnej LEX, Gdańsk, 19–20 czerwca 2006 r.*, red. K. Grajewski, J. Warylewski, Gdańsk 2006.
- Wierczyński G., *Redagowanie i ogłaszanie aktów normatywnych. Komentarz*, Warszawa 2016.
- Wróblewski J., *Modele systemów norm a system prawa*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 1969, t. II.
- Wróblewski J., *Obowiązywanie systemowe i granice dogmatycznego podejścia do systemu prawa*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 1986, nr 36.
- Wróblewski J., *Zasady tworzenia prawa*, Warszawa 1989.
- Zajac W., *Formułowanie przepisów przejściowych i dostosowujących w przypadku zróżnicowania terminu wejścia w życie niektórych przepisów ustawy*, Warszawa 2005, [https:// www.rcl.gov.pl/content/dobre-praktyki-legislacyjne](https://www.rcl.gov.pl/content/dobre-praktyki-legislacyjne) (28.04.2021).
- Zieliński A., *Budzące wątpliwości przepisy Konstytucji o ochronie sądowej* [w:] *Proces cywilny. Nauka – kodyfikacja – praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Feliksowi Zedlerowi*, red. P. Grzegorzczak, K. Knoppek, M. Wałasiak, Warszawa 2012.
- Zieliński A., *Prawo do sądu i organizacja władzy sądowniczej* [w:] *Księga XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, red. M. Zubik, Warszawa 2006.
- Zieliński A., *Zakaz zamykania drogi sądowej (art. 77 ust. 2 Konstytucji) a postępowanie cywilne*, „Polski Proces Cywilny” 2012, nr 3.
- Zubik M., *Sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w świetle Konstytucji i orzecznictwa TK*, „Przełęcz Sądowy” 2005, nr 3.

Streszczenie

Spór pomiędzy E-sądem a sądem właściwości ogólnej o przepisy k.p.c. przed nowelizacją czy po nowelizacji istnieje w praktyce. Przedstawiono genezę tego problemu prawnego, które powstało z powodu nieprecyzyjnych przepisów intertemporalnych Ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. Porównano elektroniczne postępowanie upominawcze prowadzone na podstawie przepisów obowiązujących przed nowelizacją i po niej. Omówiono też argumentację e-Sądu i sądów właściwości ogólnej. Spór dotyczy także przepisów ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Wskazano też na problemy związane z wytoczeniem ponownego pozwu w innym postępowaniu cywilnym niż elektroniczne postępowanie upominawcze. Zwrócono uwagę na skutki zaskarżenia postanowienia o umorzeniu postępowania wydanego przez sąd właściwości ogólnej. Wskazano również na możliwą sprzeczność przepisów intertemporalnych z Konstytucją RP.

Słowa kluczowe: elektroniczne postępowanie upominawcze, przepisy intertemporalne, e-Sąd, sąd właściwości ogólnej, postanowienie o umorzeniu postępowania

LEGAL DISPUTE BETWEEN E-COURT AND COURTS OF GENERAL JURISDICTION CONCERNING THE REGULATIONS OF CODE OF CIVIL PROCEDURE BEFORE AMENDMENT OR AFTER AMENDMENT?

Summary

Legal dispute between e-Court and Courts of general jurisdiction concerning the regulations of code of civil procedure exists in practice. The article shows genesis of arising this legal problem, which is emerged by imprecise intertemporal provisions of Act of 4 July 2019 on amendment of the

act Code of Civil Procedure and certain other acts. The author compares the Electronic Procedure by Writ of Payment, which is carried out on the basis of applicable regulations before amendment or after amendment. The article discusses about argumentations of e-Court and Courts of general jurisdiction. Legal dispute concerns the Act on Court Costs in Civil Cases too. The article shows problems concerning with the renewed lawsuit in the other civil procedure than Electronic Procedure by Writ of Payment. The author pays attention to effects of challenged of decision to terminate the proceedings, which is issued by Court of general jurisdiction. The article shows also the possibility, that the intertemporal provisions are contrary to the Constitution.

Keywords: Electronic Procedure by Writ of Payment, intertemporal provisions, e-Court, Court of general jurisdiction, decision to terminate proceedings